

B İ Z İ M D Ü N Y A M I Z

AİLEDE EĞİTİM

AİLE ARAŞTIRMA KURUMU

Dr. Hüseyin Ağca

BİZİM DÜNYAMIZ

12

Gündelik Hayata Kılavuz Dizisi

T.C.
BAŞBAKANLIK
AİLE ARAŞTIRMA KURUMU YAYINLARI
Genel Yayın No: 39
Seri: **Eğitim Serisi**

TEKNİK DANIŞMAN
İRFAN ÇAYBOYLU

TEKNİK HAZIRLIK
YAZIEVİ İLETİŞİM HİZMETLERİ

DİZGİ
BİRİM TESİSLERİ

RENK AYRIMI
ÇALI GRAFİK

Başbakanlık Basımevi – 1997 ANKARA

AİLEDE EĞİTİM

Dr. Hüseyin Ağca

T.C. BAŞBAKANLIK
AİLE ARAŞTIRMA KURUMU

EDİTÖR
AHMET KOT

YAYIN KURULU

BAŞKAN
PROF. DR. SUNA BAYKAN

ÜYELER
AHMET KOT
DR. EROL GÖKA
DR. AHMET ERDEM

BİLİMSEL DANIŞMA KURULU
PROF. DR. ALEV ARIK
PROF. DR. KEMAL ÇAKMAKLI
PROF. DR. AYL A OKTAY
DOÇ. DR. VEDAT BİLGİN
DR. BÜLENT ZÜLFİKAR

ÖNSÖZ

21. yüzyılın eşiğinde olduğumuz şu günlerde bütün dünyada her alanda önemli değişimler yaşanmaktadır. Bu değişimlerden en fazla etkilenen kurumların başında aile gelmektedir.

Bütün toplumların vazgeçilmez temel kurumu, toplumsal istikrarın ve kültürel sürekliliğin teminatı olan aile, aynı zamanda toplumun yenilenmesinin de itici gücü olabilmelidir. Ailenin bu görevi başarabilmesi için devletin desteğine ihtiyacı vardır. Devletin aileye yardım etmesi hususu Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda açıkça ifade edilmiştir.

Aile Araştırma Kurumu, devletin aile konusundaki sorumluluğunun gereklerini yerine getirmek amacıyla kurulmuştur ve aileyle ilgili sosyal araştırmalardan sorumludur.

Elinizde bulunan yayın dizisi Aile Araştırma Kurumu'nun doğrudan Türk ailesinin hizmetine sunduğu çalışmalara bir örnektir. Çocuk eğitiminden sosyal güvenliğe kadar aile hayatının hemen her boyutunu kuşatan bu kitapların genç kuşakların eğitimine anlamlı bir katkı sağlayacağına inanıyorum.

Işıl Saygın
Devlet Bakanı

İÇİNDEKİLER

9

AILEDE EĞİTİME HAZIRLIK

13

EŞ SEÇİMİ

Karı-Kocanın Birbirini Eğitime Sorumluluğu 16
Ana-Baba Olma Olgunluğu

25

AILEDE EĞİTİM UYGULAMALARI

Ailede Eğitimin Uygulanacağı Belli Başlı Alanlar 26
Beden ve Sağlık Eğitimi
Ailede İnanç ve Ahlak Eğitimi
Ailede Vatandaşlık Eğitimi

44

AILEDE EĞİTİM GÖREVLİLERİNİN KULLANABİLECEKLERİ
BELLİBAŞLI METOTLAR

Örnek Olma Metodu 47 / Uygun Örnekler Seçip
Uygun Çevre Düzenleme Veya Böyle Çevrelerle İlişki
Olaylar, Durumlar, Eşyalar Üzerinde Ortak Gözlem Yapma,
Yaptırma, Düşündürme Metodu 52
Kötülüklerden Koruma 55 / Ödüllendirme 57 / Öğüt Verme 59
Doğru ve Faydalı Kaynaklarla Temasa Getirme
Cezalandırma 62

AİLEDE EĞİTİME HAZIRLIK

Her toplumda ailenin belirgin üç özelliği olduğu kabul edilir:

1- *Aile, sosyal amaçlı bir kurumdur.* Bu özelliğinden ötürü de topluma karşı belli bir sorumluluk üstlenmiştir.

2- *Aile hukukî temellere dayanır.* Kuruluşundan sona erişine kadar ailenin kendi üyelerine ve başkalarına karşı yaptığı iş ve işlemlerin hukukî boyutları olabilir. Meselâ, miras hukuku, büyük çapta aile kurumunun doğurduğu bir alandır.

3- *Ailenin kuruluşu ve sona eriş, kurucuları olan karşı cinsten ve*

belli özelliklere

nokta ailenin psiko-sosyal boyutunu ifade eder. Aralarında ruhî bir yakınlık, mantıklı bir uyum olan kişiler, evlenme konusundaki serbest iradelerini resmî makamlar önünde beyan ederler ve bu durum nüfus kayıtlarına geçirilir.

Aile kurmaya hazırlananların ilk düşünceleri aralarında ruhen yeterli seviyede bir uyumun olup olmadığını iyice değerlendirmek olmalıdır. Bu kararı kendilerini ölçüp biçerek, etraflarına danışarak tarafsız bir biçimde vermeleri gerekir.

Özellikle üyelerinin eğitiminden sorumlu bir kurum olan ailenin kuruluş hazırlıkları sırasında taraflar bu durumu dikkate almak zorundadırlar. Karı-koca adaylarının beden sağlığı yönünden uyumlu olmaları, en azından yek diğeri için olduğu kadar, gelecek nesil için tehlike doğurabilecek bir özelliğin bulunmadığının test edilmesi lazımdır. Evliliğe hazırlık safhasında taraflarca en büyük destek, genelde aile büyüklerinden beklenir. Bu desteğe açık olan gençlerin kendi arzularıyla ailenin bu konudaki görüş ve değerlendirmelerini dengeleyerek daha doğru bir karara varma şansları oldukça yüksektir. Kişisel durumları için elbetteki kararı ağırlıklı olarak taraflar vermelidir. Ancak, gencin tecrübe eksikliğinden ötürü hayatın, bir aile için getireceği bazı meseleleri görmesi mümkün olmayabilir. Bu sebeple gençler aile büyüklerinin evlilik öncesinde kendilerine yapacakları uyarı ve temennileri dikkate alırlarsa, hazırlık safhasında yapılabilecek hataları en aza indirebilirler.

Evliliğe hazır olmanın psikolojik boyutu yanında başka yönleri de vardır. O zamana kadar sadece kendi yükünü taşıyan genç, evlilikte en az iki insanın, bir de kurumun yükünü taşımaya başlayacaktır. Alıştığı ve kendi yakın çevresindeki insanlarla birlikte eş adayının çevresine girecek, onlarla da bazı imkânları paylaşmak zorunda kalacaktır. Halk arasında çok problemlili bir hayat tarzı olduğu

kabul edilen bu yeni durum için “ele karışmak” deyimini kullanılır. Güçlüklerinden bahsedilen bu durumla ilgili meselelerin en aza indirilmesi, başlangıçta alınacak akılcı ve hoşgörülü tedbirlerle mümkündür.

Evliliğe hazırlık safhasında değerlendirilmesi gereken bir diğer nokta da, ekonomik imkanlar ve tarafların bu konudaki beklentileridir. “iki gönül bir olunca samanlık seyrana olur” atasözünü günümüzde biraz değişik bir anlamda kavramak lazımdır. İki insanın gücünü aynı amaç için birleştirmeleri halinde evlilik gemisi gerçekten huzurlu bir sahile doğru seyrana çıkabilir.

Ekonomik boyutlu bütün meseleleri çözmeyi bekleyip, sonra evliliğe karar vermeyi düşünmek de yanlış bir tutumdur. Çünkü bu çok kere mümkün olmaz. Normal ihtiyaçların karşılanması ile yetinilmelidir. Hatta bazı önemli ihtiyaçların ertelenmesinin yararı bile vardır. Yeni evlilere bazı ekonomik idealler bırakmak iyi olur. İkisinin ortak çalışmasının ürünü olarak evlenme, yeni birşeyler olabileme mutluluğunu onlara başışlamak gerekir.

Evliliğe hazırlıkla ilgili bu kısa açıklamalardan sonra, bu konuda söylenecekleri, atalarımıza ait birkaç altın öğütle noktalamak yerinde olur sanıyorum:

- Kişinin alacası, içinde; hayvanın alacası, dışındadır.
- Sefalet kapıdan girince, saadet bacadan kaçır.
- Hazır olmak, fırsatlara hakim olmaktır.
- Evlilik bir arabadır. Onu ancak uyumlu iki insan çekebilir.
- Say beni, sayayım seni.
- Azıcık aşım, kavgasız başım.
- Mutlaka evleniriz. Ancak iyi huylu, fedakâr, faziletli, sabırlı eşler

bularak...

- Yuvayı dışı kuş yapar; erkek kuş korur.
- Bekârlık sultanlıktır, derler; ne yazık ki sultansız bir sultanlık. Ne işe yaradığı bilinmez.

Kurulacak aile yuvasının yakınlarına sunacağı iki mutluluk haberi vardır. Birincisi kendilerinin mutlu, huzurlu bir hayata başladıkları ve devamı için her fedakârlığı yapmaya hazır oldukları konusundadır. İkincisi ise ana-baba olacaklarını müjdelemeleridir. Hatta bazı durumlarda ve başlangıçta ortaya çıkan ufak tefek uyum problemlerinin bile bu ikinci olayın gerçekleşmesiyle ortadan kalkacağı kabul edilir. Kurulan her yuvanın bir çocukla şenlenmesi, o ailenin devam edeceğinin bir habercisidir sanki. Bu gerçek, ana-baba adaylarının daha işin başında iken bile ailede eğitimci rolüne hazırlanmalarını gerekli kılmaktadır. Çocuklarının eğitim dağarcığına ne koyacaklarsa karşılığında onun geleceğini bilmeleri, bu hazırlığın başlangıç noktasıdır. Yapılan ciddi araştırmalar, ana-babaların çocuk sahibi olma konusundaki kararsızlıklarının bile çocuğu olumsuz yönde etkilediğini ortaya koymuştur.

Ailede eğitimin sağlıklı bir seviyede gerçekleşmesinde rol oynayan birkaç önemli noktayı açıklamakta yarar vardır:

EŞ SEÇİMİ

Yakın bir geçmişe kadar erkek evlenir; kız da bir erkeğe varırdı. Yaygın olan eğilim buydu. Yani yuva kurmada aktif olan erkekti. Kızlar sadece, kapısını görücü olarak çalan birkaç kişiden, en uygun olan birine verilir, o da böylece kocaya varmış olurdu. Kısaca eş seçme, yalnızca erkeğe ait olan bir imtiyazdı.

Gerek eski Türk geleneklerine, gerekse İslam dininin ailenin kuruluşu ile ilgili kurallarına aykırı olan bu tek yönlü kararlar eş seçip aile yuvası kurma yöntemi gösterilen tepkiler sonucu geniş çapta ortadan kalkmış gibidir. Ancak bu defa da tepkilerin dozu kaçmışa

benzemektedir. Bir uçtan öteki uca gitmek kolay, fakat bu süratli gidişte doğabilecek tehlikeleri önlemek oldukça güçtür. Nitekim bu defa da kimsenin fikrî desteğini almadan, geçici heveslere dayalı eş seçimleri yaygınlaşmaya başlamıştır. Bunun sonucu olarak evliliklerin ilk beş yılı, tehlike yılları olmaktadır. Bu kısa süreli evliliklerin temelinde “isabetsiz eş seçimi” meselesi yatmaktadır.

Eş seçiminde her iki tarafın da titiz davranması şarttır. Dinî inançlardan tutunuz da, ırk tercihlerine kadar uzanan konularda ortak anlayışa sahip olunması ve bu anlayışların evlilik öncesinde samimiyetle ortaya konulması gerekir. Yekdiğerine aşırı duygusal yakınlık gösteren pekçok gencin evliliğe giden yolda işlediği bir hata vardır: Aralarındaki uyum ya da uyumsuzluk noktalarını tespit amacıyla kurdukları arkadaşlık döneminde birbirlerine karşı maskeli balodaki insanlar gibi davranmaları. Gerçek yüzlerini saklayan bu tipler: “Hele bir evlenelim; meselelerimizi birlikte çözeriz” şeklindeki yanlış bir tutumla, hayatlarını sorumsuzluğun fırtınalarına teslim etmektedirler. Evlilik öncesindeki arkadaşlık, sözlülük, hatta nişanlılık dönemleri karı-koca adaylarının birbirlerini tanımaları, açık kalplilikle gelecekte neler beklediklerini konuşmaları için çok iyi bir fırsattır. Bu dönemler, hayatın sadece bir boyutu olan gülüp oynamakla, güzel sözlerle, birbirlerinin gönlüne girmeye çalışmakla geçirilirse her iki tarafa da yazık olur.

Eş olmayı düşünenlerin birbirlerinin zevklerini paylaşma, ortak değer yargılarına sahip olma konularında hangi oranda uyum sağladıkları bilinmelidir. İçinde yetiştikleri aile ortamlarının, büyüdükleri yakın çevrelerin, aldıkları eğitimin de ortak yanlarının bulunması önem taşır. Hissi yaklaşımlarla, başlangıçta önemli sayılmayan bazı farklılıklar nikahın keremetiyle de ortadan kalkmayabilir. Böylece genç ana-babalar kendi aralarındaki uyumsuzlukları gidermeye çalışırken çocuklarını, işlerini, neticede de yuvalarını ihmal edebilirler. Aile ortamının huzursuzluğu karı-koca ile birlikte ve hiçbir suç

olmadığı halde çocuğu ciddi tehlikelere atmaktadır. Böyle bir ortama düşmemenin çok kolay yolları vardır. Eş seçiminde titiz davranmak; seçimde hissî yakınlık yanında mantikî ölçülerle de değerlendirmeler yapmak; kendi tecrübelerimizin bu konudaki yetersizliğini kabul edip, başta aile büyükleri olmak üzere olgun yakınların fikirlerini almak; onların tavsiyelerinden yararlanmak, bu yollardan bazılarıdır.

Eş seçme konusunda günümüzde sık rastlanan bir kandırma yöntemine işaret etmeden geçemeyeceğim. Pek çok genç kız veya erkek kendi aralarında ve kendi seçim ölçülerine göre evliliğe karar veriyorlar. Sonra da âdet yerini bulsun diye birbirlerini, ailelerine takdim ediyor ve sözde onların fikirlerini alıyorlar. Aileden kabul ederlerse mesele yok; kabul etmezlerse bu defa baskılar başlıyor. İlk uyarı cümlesi: "Biz mutlu olacağımıza inanıyoruz" şeklinde ortaya konuyor.

Sonra bu baskılar: "Bohçamı alır, giderim"e kadar varıyor. Ailede bu durumu göze almaktansa, birleşmeyi kabul eder görünüyor. Netice malum... Yeni yuvada mutluluk olursa, ikide bir: "İşte gördünüz mü;yanılmışsınız" sözleriyle büyükler suçlanır. Yok, mutsuzluk olursa, bu defa da kabahat ilk adımı atıp, son kararı tek başına veren kendilerine değil, danışıldığında yeteri kadar direnmeyen aile büyüklerine yüklenir.

Aslında önemli olan mutsuzluğun ortaya çıkmasıdır. Bunun sebebi de eş seçiminde yeteri kadar titiz davranılmamasıdır. Eş seçiminde "üzümün çöpü, armudun sapı vardır" diyen iş göremez düşünceler yerine, tarafların bu çöplere, bu saplara ne kadar ve hangi oranlarda tahammül edebileceklerine dikkat etmeleri önem taşır. Her iki taraf da, birbirini ölçüp biçerken, kendisinin de kaç okka çektiğini gözönüne almalıdır. En isabetli eş seçimleri ancak böyle çift yönlü değerlendirmelerle yapılır.

Eş seçiminde özellikle ülkemizde çok ihmal edilen ve maalesef yasal bir kural olmasına rağmen yerine getirilmeyen bir husus da, tarafların sağlık yönünden evlenmeye elverişli olup olmadıklarını önceden tespitidir. Medeni kanunumuzun evlenme ile ilgili hükümleri, eş adaylarının, kan gruplarının durumu, bulaşıcı veya soyla geçen tehlikeli bir hastalığın bulunup bulunmadığı yönünden muayeneden geçirilmesi hakkındadır. Nikah işlemleri sırasında da bu durumu belgeleyen bir sağlık raporu istenir. Eğitim açısından son derece önemli olan bu işlem bizzat resmi kurumlar tarafından olduğu kadar, eş adayları tarafından da şeklen yerine getirilmektedir. Yanlış ve tehlikeli bir uygulama olan bu tutumun sonucudur ki her yıl yüzbinlerce çocuk eğitime yönünden çok şanssız bir yapıyla dünyaya gelmektedir. Pekçok genç eş adayına bu durum hatırlatıldığında genelde alınan cevap gerçekten büyük bir sorumsuzluğun ifadesi olmaktadır:

-“Ne yani, biz birbirimizi seviyoruz. Aramızda kan uyuşmazlığı var diye evlenmeyecek miyiz?”

Evet, alınan cevap budur. Ancak kısa bir süre sonra da, ufak bir huzursuzluk çıkınca: “Zaten aramızda kan uyuşmazlığıda var; çocuklarımız sakat olabilir; anlaşıyoruz da; ayrılırız, biter bu iş” diye mahkeme kapısına yönelenlerin aynı kişiler olduğunu görür ve üzülürsünüz. Eş seçimi her iki tarafın eşit ağırlıkta değerlendirme yapacakları, her iki tarafın aile büyüklerinin fikirlerinin alınacağı, sağlık, kültür, eğitim, dinî, millî, ahlakî değer yargılarındaki ortak noktaların samimi bir tarzda irdelenip, her şeyin açık ve hoşgörülü bir üslupla konuşulacağı bir dizi ciddi işlemden sonra varılacak, geniş katılımlı bir karara dayandırılmalıdır.

Karı-kocanın birbirini eğitime sorumluluğu

Ailenin kuruluşuna temel teşkil eden karşılıklı serbest irade beyanı ve bunun resmi makamlarca kavdedilmesinin hemen ardından bir-

birini tamamlama sorumluluğu başlar. Bu sorumluluğun başlıcaları arasında eşlerin ortak bir hayat için yeniden eğitilmeleri vardır. Bu eğitim, genel hatlarıyla bir uyum/intibak eğitimidir. Çeyrek asra yakın bir ömrü kendi kişisel tercihlerine göre yaşamış olan iki insan, artık ortak bir hayat sürecektir. Beslenme, çalışma, dinlenme, eğlenme, arkadaşlık etme, hatta temizlik alışkanlıklarında bile bazı değişikliklerin olacağı tabii karşılanmalıdır.

Bu değişikliklere uyum, evlilik öncesindeki dönemlerde kısmen gerçekleşmiştir. Ancak birbirini ardına sıralanan 24 saatlik beraberlikler yeni başlamıştır. Evlilik öncesi dönemde, herhangi bir sebeple başlayan gerginlik durumunda: "Bunu yarın konuşuruz" diye tatlıya bağlayıp ayrılan çiftlerin artık bu şansları yoktur. Yarın da, yarınlarında da beraberdirler. İşte bu yeni karı-kocanın birbirlerini eğitmelerini gerektirir. Buna biz, evliliğin huzurlu devamı için görev başı eğitimi diyebiliriz. Bir yandan bu ortak hayatı devam ettireceksiniz; öte yandan da bu hayatı daha mutlu bir biçimde sürdürebilmek için seyrek de olsa ortaya çıkacak problemleri, daha fazla büyümeden ve mutlaka birlikte çözmek için eğitileceksiniz. Bu eğitimde eğitenle, eğitilen rolleri her an eşler arasında yer değiştirir. Bencil davranılmaz: "Sen bana çok hocalık ettin; bu kadarı da fazla..." denildiği an, bu eğitim sona ermiştir. Bu eğitim sürekli bir hoşgörü ortamında gerçekleşir. Eşler beraber oldukları her durumda birbirlerinin olumlu ve uyumlu yönlerini takdir cümleleri ile belirtirler. Olumsuz ve uyumsuz durumları itici, kırıcı, aşağılayıcı olmayan söz ve hareketlerle belirtirler. Bu eğitimde iki kişinin de bilemediği ya da beceremediği konularla karşılaşılabilir. Bu durumda önce yazılı kaynaklara başvurulur. Daha kolay yollar da denenebilir: Aile büyükleri, olgun komşular, mutlu yuvalara mensup yetişkin iş arkadaşlarına danışmak gibi.

Ailede karı-kocanın birbirini eğitimi bazen uzun yıllar alabilir. Bundan asla usanmamak, yılmamak gerekir.

Bu eğitimde yaygın olarak rastlanan hatalara da kısaca değinmekte yarar vardır. Bunların başında, tarafların evlilikle ilgili meselelerini eski dostları olan bekâr arkadaşlarına açmaları, onlardan akıl almaya çalışmaları gelir. Eski bir atasözü vardır: “Bekâra boşanmak kolay gelir” derler. Bekârların evlilik meseleleriyle ilgili tavsiyeleri, salonda oturup yüzme dersi veren adamın durumuna benzer. Eğitene de, eğitilenin de, zaman israfından başka bir işe yaramayan bu tür tavsiye toplayıcılığının faydası yoktur.

Bu eğitimde yapılan ikinci bir hata da, tarafların sadece kendi ailelerinden gelen formülleri benimsemeleridir. Bu da yanlıştır. Tecrübelerden yararlanılarak yapılan bu eğitimde önemli olan, bu tecrübenin problem çözücü, gerçekçi ve güvenilir olup olmadığıdır. Bu itibarla: “Benim annem böyle diyor; doğrusu mutlaka budur” tarzındaki bir saplantı son derece tehlikelidir. Hangi taraftan gelirse gelsin; tavsiye, çözüm teklifi meseleyi hallediyorsa kabul görmelidir.

Bu eğitimde sık sık yapılan yanlışlıklardan bir başkası da şudur: Taraflar, kendi bencilliklerine uzun süre esir olarak herhangi bir meseleyi iyice kemikleştirir; adeta çözümlenemeyecek bir noktaya kadar getirir; sonra yakınlarından destek isterler. Büyük bir yanlışlıktır. Hatta bazı hallerde çiftler ayrılık kararını verdikten sonra bunun nasıl uygulanacağı konusunda fikir alışverişine çıkarlar. Genellikle kendine aşırı güvenin sonucu olan bu tutum karşısında üçüncü şahısların yapacağı fazla birşey yoktur.

Genç çiftlerin herhangi bir ortak mesele karşısında kaldıklarında, öncelikle bunun her ailede rastalanabilir cinsten olduğunu kabul etmelidirler. Sonra da bunu kendi aralarında müzakere ederek, (münakaşa değil) çözmeye çalışmalıdırlar. Güçlerini aşan bir durum doğmuşsa, o zaman da güvenilir aile büyüklerine danışmalıdırlar. Ailede bu türden bir eğitimin uygulanmaması halinde doğacak olumsuzluklardan en büyük zararı çocuklar görmektedir. Me-

sela çok sayıda suçlu çocuk üzerinde yapılan ilmi araştırmalar, a-
ralarında sürekli sürtüşme olan ana-babaların çocuklarında suç iş-
leme oranının, böyle olmayan ailelerin çocuklarına göre çok yük-
sek olduğunu göstermiştir. (Sürekli olarak birbirleriyle tartışan aile-
lerin çocuklarında her 100 çocuktan 78'i, böyle olmayanlarda da
her 100 çocuktan 11'i suç işleme eğilimi göstermiştir).

Karı-kocanın birbirlerine karşı eğitim sorumluluklarıyla ilgili olarak
daha pekçok açıklamalarda bulunmak mümkündür. Ancak bu ka-
darla yetinmek zorundayız. Son olarak şunu belirtmek gerekir. Bu
sorumluluğun bilinçli bir biçimde yerine getirilmesi, hem kurulan
yuvanın sağlıklı olarak devamına, hem de yetişecek çocukların
kendileri için en uygun bir ortamda büyüyüp gelişmelerine imkân
vereceği için asla ihmal edilmemelidir. T ki hatalardan uzak dura-
rak...

Ana-baba olma olgunluğu

Olgunluk kişide; söz ve hareketlerde süreklilik, alay ve durumlar
karşısında sabırlı, temkinli, soğukkanlılıkla tavır alma şeklinde orta-
ya çıkar. Olgun kişide, sinirli, heyecanlı, düşünmeden harekete
geçme halleri çok ender gözlenir. O, olaylara serinkanlılıkla bakar;
doğru ve uygulanabilir kararlar verir. Dinlemeyi bilir. Mantıklı de-
ėerlendirmeler yapar. Kararı belki geç verir; fakat, isabetle verdiği
bu kararları ciddiyetle takip eder; sonuçlandırır. Uşenge değil, e-
nerjiktir. İnatçı değil, azimlidir. Karıştırıcı değil, düzenleyicidir. rk-
tclk, korkutuculuk yerine, çekici ve yaklaştırıcıdır. İnanları elin-
den tutup gezdirmeye hevesli değildir. Sadece onlara kendi gle-
riyle ayakta durmalarını, ulaşabilecekleri hedeflere kendi imkânları
ile ulaşmalarını oğtler; bunu onlardan gelen talepleri karşılamak i-
in yapar.

Yukarıda belirtilmeye çalışılan nitelikler, hatta daha da fazlasıyla a-
na-babada bulunması istenen hallerdir. Evlilik şemsiyesinin altına

giren iki insan öncelikle birbirlerinden bu olgunluğu beklerler. Fakat bu beklenti daha çok çocuklarda, ailenin küçük yaştaki üyelerindedir.

Her çocuk, ana ve babasında olağanüstü bir güç, erişilmesi zor bir mükemmellik görür. Her meseleyi onun çözeceğine, her engeli onların aşacağına, bütün imkansızlıkları onların yeneceğine inanır. Hele ekonomik boyutlu isteklerinin karşılanmasında çocuk en ufak bir sınır olacağını düşünemez; sadece ister.

İşte ana-baba olgunluğu, ailenin genç üyelerinin bu tavırları karşısında, sabırlı, anlayışlı, hoşgörülü tavır almalarıyla ortaya çıkar. Olgun ana-baba susturan değil, dinleyen ana-babadır. Küstürme yerine barıştırmayı amaç edinir. Olgunluk en genel anlamda, psikolojik olarak tahammül göstermek demektir.

Biyolojik ve hukuki anlamda ana-baba olma kararı olan karı-kocanın, kendisine soracağı ilk soru olmalıdır: "Ana-baba rolünü başarıyla oynayacak kadar olgunlaştık mı?" Dikkat edilirse bu soru birinci çoğul şahıs, yani biz öznesi tarafından sorulmaktadır. Çünkü, sağlıklı bir yuvadan söz edebilmek için her iki temel direğin birden sağlam olmaları gerekir. Ana-baba olgunluğuna sadece birinin ulaşmış olması yetmez. Hatta bu, ikisinin birden olgunlaşmaması kadar olmasa da, yine de pekçok olumsuzluğun sebebi olur.

Çocuğun, gencin yanlış bir hareketi karşısında ana-baba aynı tepkiyi göstermek durumundadır. Aksi halde eğitilecek kişi tabir caiz ise iki cami arasında gidip gelirken namaz vaktini kaçıır. Olgunlukta eşitliğin

zaman mümkündür. İstenen de zaten budur. Ailede eğitilecek kişi yahut kişiler karşısında olgun davranma, tıpkı fizikteki etki-tepki kanununun uygulamasına benzer. Etkinin şiddeti ile tepkininki dengelidir. Ancak eğitimde tepkinin şiddeti ani değil, uzun bir zaman dilimine yayılarak gösterilmelidir. Düzeltilmesi gereken yanlış hareket,

yalan söz, hatalı tutum etkidir. Olgun ana-baba bu etkiyi anında algılayacak kadar dikkatli olmalıdır. Düzeltici hareketi, yani tepkiyi göstermesi için de bu yanlışlığı yapan kişinin niteliklerini, hareketin yapıldığı ortamı, sebepleri birlikte değerlendirecek kadar geniş ufkulu ve sabırlı davranılmalıdır. Bunu bir örnekle açıklayalım:

Tutunuz ki bir genç beklenmedik bir şekilde eve içkili geldi. Evde de misafir var. Olgun ana-babanın yapacağı ilk iş, genci uygun bir yöntemle gruptan ayrı bir yere alıp, muhtemel taşkınlığını önlemek olmalıdır. Misafirlerin de olayı gündeme getirmesi yakışık almaz. Aile kendi içine döndüğünde ana-baba oturup mantıklı bir durum muhakemesi yapar. Olayın muhtemel sebeplerini, beklenmeyen bu durumun hangi şartlarda ortaya çıkmış olabileceğini düşünür. Tabii bu durum karşısında alınacak tedbirleri de tasarlar. Bütün bunlar ortak bir çalışma ile yapılır. Bu arada gençle de ilgilenilir. İçkiden ötürü meydana gelebilecek sağlık problemleri, hiçbir şey olmamış gibi anlatılmamaya gayret edilir. (Birçok ana-babanın yanlış olarak yaptığı hareket, meselâ midesi bozulan bu insan karşısında: "Bırak ne hali varsa görsün; bana mı danışıp içti; çeksin cezasını" diyerek, onu daha da zor durumda bırakmaktır. Bu yanlıştır.) İçkinin etkisi geçtikten sonra, genç karşıya alınıp bu hareketin sebepleri birlikte konuşulur. Mümkünse tekrarını önleyici çareler birlikte bulunup uygulamaya konulur. Olayı hiç olmamış gibi kabul edip ilgilenmemek bir çeşit tasvip etmek anlamına geleceği için yanlıştır; tıpkı ilk anda dünya yıkılmışçasına aşırı tepki göstermekte olduğu gibi.

Bu ve benzeri durumlarda yapılan yanlışlıklardan birisi de, istenmeyen bir hareket karşısında kalan ana-baba veya öteki aile üyelerinin birbirinden oldukça farklı tutumlar göstermeleridir, demiştik. Bu yola gidilmemelidir. Çocuğun, gencin böyle bir çelişkili durumla sık sık karşı karşıya bırakılması, onun hayat boyu neyin doğru neyin yanlış olduğu konusunda kararsız kalmasına sebep o-

labilir.

Aile eğitiminde ana-baba olgunluğunun diğer bir göstergesi de, hangi eğitici rolün, hangi aile büyüğü tarafından birinci öncelikle oynanacağı konusunda bir nevi iş bölümü yapılmasıdır. Bu yapılırken çocuğun ilgi, eğitim ve sık sık tekrarladığı yanlışlıklar öncelikle dikkate alınır. Tabii aile büyüklerinin eğitici güçleri, eğitime istekleri, bu işe ayıracakları zaman, hatta cinsiyetleri de göz önünde bulundurulur.

Ana-baba olgunluğu çocuğun, gencin aile içi eğitiminde olduğu kadar, aile dışındaki eğitiminde de etkilidir. Bu olgun ortamda yetiştirilme imkânına kavuşan her genç elinde pusula ile denize açılan kayıkçının güvenini duyar. Hatta bu haliyle o akran grubu içinde bir güven kaynağıdır. Nasıl ki bir kötünün yedi komşuya zararı dokunursa, iyi yetiştirilmiş bir gencin de bütün bir apartman gençliğine yararı dokunur.

Özetlemek gerekirse ana-baba olma olgunluğu, gelecek nesil için ciddi bir güvencedir. Bu olgunluk, ananın, çocukları için iyi aşçı, bakıcı ya da çamaşırcı kadın rolünü çok aşan bir sorumluluktur. Baba için de düğmeye basıldığında çocuğa para veren otomatik bir banka makinasından öte bir rol oynamayı gerektirir. Şefkatle, disiplini; okşayışla, kaş çatmayı; israfla, tutumluluğu dengeleyen moral, psikolojik yanı ağır basan bir davranış biçimidir.

Ana-baba olma yaşına ulaşmak, çocukların ekonomik ihtiyaçlarını karşılayacak güce ulaşmak, çok kişi için mümkündür. Ama bunların yetmediği bilinmelidir.

Yaptığımız saha araştırmaları şu acı gerçeği bütün çıplaklığı ile ortaya koymuştur:

Çağımız dünyasında gelişen teknolojik imkânları âdeta tabulaştıran bir insan grubu ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu grup, kendi öz

evladını bile sudan sebeplerle ihmal etmektedir. Çocuk, genç babası ile konuşmak, onunla gezmek, hatta oynamak ihtiyacını ortaya koyuyor. Babadan aldığı cevap: "Sana bilgisayar aldık ki beni rahat bırakasın" şeklindedir. Anasının dizine başını yaslamak için uzanan çocuğa annenin verdiği cevap: "Of be çocuk! Sana peluş yüzlü kuştüyü yastık aldık; yine de ortada dolaşmanı önleyemedik"dir. Biz bu mutsuz yavrucaklara "anası sağ, fakat öksüz; babası sağ, fakat yetim çocuklar" adını vermek zorunda kaldık.

Özellikle büyük şehirlerde ağırlaşan hayat şartları, saptırıcı kitle iletişim araçları, özentili, yarışlı yaşama biçimlerinin yalnızlaştırdığı normal aile çocukları ile bunlara sadece hukuki mecburiyetlerle bir arada bulunan ruhen dağılmış aile çocuklarını ekleyiniz. Ya, ana-baba yeteri kadar eğitilmediği, gerekli ana-baba olgunluğuna bu sebeple ulaşamadığı için gerekli desteği göremeyen çocuklar, gençler...

Bütün bunları yanyana yazdığınızda eğitim eksiği olan yığınla genç, hayatın, okulun yolunu tutuyor. Kök sağlıksız, dal ince ama, yaprağı her türlü rüzgardan korumak zorundasınız. Akla ilk gelen çözüm çocuk yuvaları, çocuk islah evleri, genç barındırma yurtları ve nihayet koruyucu aileler. Ne yazık ki bunların hepsi çocuk adlı çiçekler için birer saksı, yani sun'i ortamlardır. Hiç birisi sıcak bir aile yuvasının yerini hiç tutamıyor.

Ailede eğitimin bütün boyutlarıyla gerçekleşmesi, toplumda sosyal problemlerin daha kaynağında söndürülmesi demektir. Karı-koca adayları birbirlerini isabetle seçer, eksikliklerini hoşgörüyü karşılar tamamlamak için gayret gösterirlerse, kısaca aile zevklerin, kederlerin paylaşıldığı bir eğitim ocağı olarak düşünülürse kişiler mutlu, toplum huzurlu olur. Gazetelerin aktüalite sayfalarında gördüğümüz düğün resimlerindeki güleryüzlerin hemen ardından; karısını kesen, kocasını aldatan, çocuklarını sokakta bırakıp kayıplara

karışan sözde aile üyelerinin sergilendiği bir toplumun sağlıklı olduğunu iddia etmek safdillik olur.. Hele hele yılda şu kadar TV üretmek, şu kadar kişiyi otomobil sahibi yapmak, şu kadar banka şubesi açmak gibi durumlar, bu çöküntünün tesellisi olamaz. Önemli olan bunlardan; kaç kişinin ana-baba olma olgunluğuna ulaştığı, mutlu yuvalarda yaşamanın nimetlerinden faydalandığıdır.

Bu açıklamalarımızı bazı rakamlar sunarak tamamlıyorum.

- 500 suçlu çocuğun yüzde 56,3'ü evlilikleri ilk altı yılda bozulan ailelerden gelmektedir.
- 44 hırsız çocuğun yüzde 40'ı ilk beş yaş içinde anne yahut baba şefkatinden yoksun olanlardır.
- 316 suçlu çocuğun yüzde 98'ini baba desteği alamayanlar oluşturmaktadır.
- Suçlu çocukların sadece yüzde 11'i ana-baba şefkatine sahip olduğunu söylemiştir.

AİLEDE EĞİTİM UYGULAMALARI

Buraya kadar olan bölümlerde ailede eğitimin anlamı, önemi, metotları ve yapılabilmesi için gerekli şartların neler olduğu üzerinde durduk. Bu arada sanıyorum bu kurumun yerine konulmaya çalışılan sistemlerin geçersizliğini daha çok okuyucu izanına ağırlık vererek anlatmaya çalıştık. Gerçekleşmemesi halinde doğması kuvvetle muhtemel tehlikelere işaret ettik.

Şimdi de, ailede eğitimin hangi alanlarda ve nasıl gerçekleştirile-

ceği üzerinde somut örneklerle açıklamalar yapmaya çalışacağız. Örnekler Türkiye'mizin çeşitli yörelerinde rastladığımız ailelerdeki eğitim uygulamalarından, yani gerçek hayattan alınmış ve bunların yaygınlık derecesi ile sonuçları araştırmalarla irdelenmiştir.

Ailede Eğitimin Uygulanacağı Bellibaşlı Alanlar:

Toplumda üyelerin mutlu, uyumlu olmaları, meslek hayatlarında başarıya ulaşarak kendileri için belirledikleri hedeflere meşru yollardan varabilmeleri için gösterilecek gayretler, anlamın bir bütün halinde ele alınıp, her yönden dengeli bir seviyede geliştirilmeleri gerekir. Bu sorumluluk her kişi veya kurumdan önce, ailenin üzerindedir. Toplumda genel eğitim ve sağlıktan sorumlu kuruluşlar nihayet ailenin belli seviyede kişilik kazandırdığı insanları daha üst bir noktaya ulaştırır. Sağlık kuruluşları ise, çok defa ancak kendilerine başvuranlarla gücü ölçüsünde ilgilenirler. Ayrıca bu kuruluşların kendi işlevlerini aile desteği olmadan yerine getirmeleri de mümkün değildir. Ailenin bu konudaki sorumluluğunun en belirgin özelliği, devredilemez oluşudur. Mecburi eğitim kademesi olan ilköğretimde bile sorumlu kuruluş, bazı durumlarda aileye: "Ben bu işi yapamıyorum; al çocuğunu" diyebilmektedir. Yani sorumluluğu devredebilmektedir. Ama ailenin böyle bir hakkı yoktur. Çocuğunun sağlığını korumamak, onu eğitmek (okutmamak anlamında değil) onun iyi yetişmesi için gerekli tedbirleri almakta kusur işlemek suçtur; bunun kanunda tesbit edilmiş cezaları vardır. Ancak bundan daha önemlisi sahibi olduğu çocuğun yetiştirilmesi sorumluluğundan kaçmanın her toplumda ve her dinde hoş görülmemesidir. Çocuğu doğurup da, onun sağlığı, beslenmesi, iyi huylu, karakter sahibi bir insan, sorumluluğunun bilincinde bir vatandaş olarak yetişmesi için gerekli görevleri yerine getirmeyen ana-babayı *ayplamayan* toplum yoktur.

İlkel ve gelişmiş dinlerin tamamı aileyi çocuğundan birinci derece-

de sorumlu tutmuştur. Hatta gayrimeşru çocuk sahibi olmayı büyük günah sayan İslamiyet, bu şartlarda doğmuş olmayı onun yetiştirilmemesinin bir gerekçesi saymamıştır. Dünyaya gelişindeki şartları değil, insan olarak yaratılıp, hayat bulup doğan her evladın yaşama, eğitime, iş güç sahibi olma hakkını kutsal saymış; bundan da önce aileyi sorumlu tutmuştur. İnsanın maddi, manevi katli, İslam dininde büyük günahlardandır.

Türk geleneğinde ailede çocuk doğduğunda yapılan törenler; çocuğun sünnet oluşu ve evlenmesindeki törenlere nazaran daha sönüktür. Bu törenlerden daha görkemlisi ise ister kız, ister erkek evlat için olsun, onların at binme, kılıç kullanma, ava çıkma becerilerini kazandığını, kısacası, eğitilip yetiştiğini ispat ettiği günlerde yapılır. Dedem Korkut'un diliyle: "Atılan aygu, deveden buğranun kesilip, tepe gibi et yığılıp, toy edilen günler" bu günlerdir. Bu da gösteriyor ki, bir aile için çocuk sahibi olmaktan çok, onları; geleceğin meselelerini göğüsleyebilecek, onlara kalıcı ve gerçekçi çözümler bulup uygulayabilecek insanlar olarak yetiştirmek önemlidir. Bir toplum, kendi kendine ayakta durabilen, çok yönlü düşünebilen, ilme saygılı, gelişmelere açık, hak duygusuna sahip, helal kazanç isteyen yeni nesiller yetiştiren aileler sayesinde ayakta durabilir. Dostları için güven kaynağı olur.

Böylesine güçlü, çalışkan, tuttuğunu uygun yöntemlerle koparan bir neslin yetiştirilmesi için onların hangi yönlerden, hangi alanlarda eğitilmeleri gerektiğine kısaca bir göz atalım:

- Beden ve sağlık eğitimi
- Zihni eğitim
- Ruhi eğitim
- İnanç ve ahlak eğitimi
- Cinsî eğitim
- İktisadî eğitim

- Vatandaşlık eğitimi
- İnsan ilişkileri eğitimi

Beden ve sağlık eğitimi

İnsanın kendisi için en kıymetli emaneti sağlığıdır. Beden belirli şartlar altında son derece dayanıklı bir varlıktır. Aynı zamanda pek çok organın alabildiğince karmaşık dengelerle çalıştığı eşi benzeri olmayan mükemmel bir fabrikadır.

Bu çok üniteli fabrikanın uzun yıllar arızasız çalışabilmesi için, onun çok bilinçli kullanılması, ciddi olarak korunması gerekir. Bu kullanma ve korunma tedbirlerinin başında onun uygun olan gıdalarla beslenip paslandırmadan ve yormadan çalıştırılması gelir. Düzenli ve dengeli beslenmezse ya hantallaşır, ya da güçten kuvvetten düşer. Hele hele kendi yapısına uygun gıdalarla zehirlenirse çok kısa süre içinde önce orası burası bozulur; sonra bu bozukluk öteki organları da etkiler. Neticede toptan durur.

Beden fabrikasını uzun yıllar faal bulundurmak için neler yapılması gerektiğinin öğretilip uygulanacağı ilk kurum ailedir. Bu eğitim ailede yaşanarak, yaşatarak yapılır. Çocuğa ilk önce uygulanacak eğitim, ona bedeninin çok kıymetli ve korunması kolay bir makine olduğu konusunu içermelidir. Hastalığın temelinde bedenin iyi korunmamasının yattığı öğretilmeli, bu durum somut örneklerle gösterilmelidir. Bazı aile büyüklerinin hastalığı çocuğa anlatırken, *cin çarptı, şeytan yumrukladı* gibi safsatalarla onu kandırması ne kadar yanlıştır. Bunun kadar büyük bir başka yanlıklık da hastalığı, bir tıp adamı edasıyla çocuğa anlatmaya çalışmaktır. Birincisi asılsız, ikincisi de faydasız olduğu için yanlıştır. Bunların yerine, soğuk havada palto giymediği, üstü açık yattığı yahut güneşte uzun süre kaldığı için hasta olduğunu söylemek çocuk için hem inandırıcı, hem de eğitici.

Bugün en hoşgörülü ilim adamları bile içki ve sigaranın beden makinesini kısa sürede bozan zararlılar olduğunu kabul etmektedirler. Eğitim eksikliği olan ailelerde bu iki zararıya karşı tavır almak şöyle dursun, onu çocuklarına: “artık büyüdün; delikanlı oldun; haydi beraber içelim” diye bir büyüme sembolü olarak sundukları görülüyor. Halbuki ana-baba ve -varsa- diğer aile büyüklerinin, genç yavrularının bedenlerinin kıymetini inandırıcı, kolay anlaşılabilir bir üslupla anlatmaları ve bunu kendi hayatlarıyla örneklendirmeleri gerekir.

Zihnî eğitim

Bu konudaki eğitim bir önceki kısımda açıklanmaya çalışılan beden sağlığı eğitimiyle yakından ilgilidir. Sağlam bir vücudun zihnî sağlık yönünden iyi bir şans olduğu doğrudur. Ancak zihnî eğitimden kastımız zihni geliştirmek, doğru düşünmeyi, isabetli karar vermeyi öğretip, kişiyi verimli hale getirmek için eğitmektir. Her insanın mutlaka zihni gücü vardır. Ancak farklı derecelerde bulunan bu güç uygun bir eğitimle geliştirilebilir. Kişi doğuştan zeki olabilir. Önemli olan bu zekanın insanlığın hayrına olan olumlu işlere, yapıcı yönlere yöneltilmesidir. Güvenilir pekçok araştırmacı, insan zekasının gelişimiyle ilgili en etkili yılların, yedi-sekiz yaşa kadar olan dönem olduğunu söyler. Bu yılların tamamı aile ortamında geçer. Ailede zihnî eğitimin önemi biraz da buradan gelir. Zekanın geliştirilmesi ile ilgili faaliyetler daha ilerki yıllara uzansa bile, bu durum ailenin bu alandaki sorumluluğunu azaltmaz; bilakis artırır. Zekâyı; bir aleti yapma ve geliştirme olarak tanımlayanlar çoğunluktadır.

Böyle olunca da çocuğun yararlı bir alet yapması, yahut mevcut tek iş yapan bir aleti çok işi bir arada yapacak şekilde geliştirmesi için elverişli bir ortam hazırlanması ailenin işidir. Zihnin geliştirilmesi konusunda ailenin önemli bir rolü de çocuğu dikkatle izleyip, ondaki gizli gibi duran, fakat davranışlarına yansıyan zeka pırıltılarının

farkına varmasıdır. Bunu keşfeden aile, geliştirilmesi için kendisi tedbirler alacağı gibi, durumdan ilgili uzman kişi ya da kuruluşları haberdar etmelidir. Ailede zihni eğitim zannedildiği kadar zor ve bazılarının iddia ettiği gibi sadece varlıklı ailelerin başarabileceği bir iş değildir. Alet yapma eğilimi gösteren bir çocuğun önüne ille de tornadan çıkmış makine parçaları koymak gerekmez. Her evde bulunabilecek cinsten bir-iki eski musluk, boru, kilit, anahtar, vida, menteşe vb. madenî parçalar çocuğun bu ilgisinin derecesini ve sürekliliğini ortaya koymaya yeter. İlginin derinliği ve sürekliliği halinde ona daha iyi imkânları aile veremezse bile, haberdâr edilecek kurumlar ona bu imkânları sağlayabilirler. Ülkemizde her gün biraz daha yaygınlaşan rehberlik merkezleri, psiko-teknik laboratuvarları ve üniversitelerin ilgili bölümleri bu desteği sınırlı da olsa sağlayacak kuruluşlardır. Yeter ki aile, çocuğun bu özel durumunun farkına varıp, zamanında ilgilileri uyarsın.

Zihni gelişimin bütün safhalarının aile üyelerince titizlikle takip edilmesi gerekir. Bu işlem zannedildiği kadar zor değildir. Herhangi bir seviyede temel eğitim görmüş ya da özel olarak kendini yetiştirmiş bir aile üyesi, bir çocuğun en azından zihni gelişiminin normal bir seyir takip edip etmediğini farkedebilir. Zihni gelişimin en kolay gözlenebilen işaretlerinden birisi, çocuğun konuşma becerisidir. Yaşlıtlarına göre; anadilini daha erken konuşabilen, daha çok kelime öğrenen, çok kelimeyle ve doğru cümleler kurabilen çocuk, onlardan üstündür. Bu beceriyi yaşlıtları kadar ortaya koyabilene normal gözle bakılabilir.

Yine, büyük ve küçük abdestini haber vermede, yakınlarını tanıma da, türkü, şarkı sözü ezberlemede çocuğun akranlarına göre ortaya koyduğu beceri de onun zihinsel gelişiminin normal olup olmadığının işaretlerinden birkaçıdır. Oyunlarına katılma, oyun kurma, arkadaş edinme, yaşlıtlarıyla uyumlu ilişkilerde bulunma da bu gelişimin belli başlı göstergelerindedir. Ana-baba sorumluluğunun bi-

incinde olan her aile üyesi yukarıda belli başlıları sıralanan çocuk davranışlarını takip eder.

Bir ya da birkaçında yaşlıtlarına göre gecikme görürse, bu davranış üzerine eğilir. Çocuğunun o konudaki eksiğini gidermeye çalışır. Çevresindeki tecrübeli ana-babalara danışır. Radyo ve televizyondan ilgili yayınları dinler. İmkân varsa bu kurumlara mektup yazar. Çocuğunun durumunu anlatır; yardım ister. Problemi çözemezse uzman kişilerle temas imkânı arar.

Ancak bu konuda çok sık yapılan bir yanlışlıktan söz etmeden geçemeyeceğim.

Kendi çocuğumuzu herhangi bir konuda başka çocuklarla karşılaştırırken, son derece dikkatli olmak zorundayız.

Kuşla kirpiyi yarıştıramayacağımızı bilmeliyiz. Çocuğumuzu karşılaştıracığımız diğer çocukla pekçok ortak noktaları bulunmalıdır. Yaş, cinsiyet, ağırlık, boy, doğum sırası, 9 yahut 7 aylıkken doğması, doğum sırasındaki ana-baba yaşları, ailenin büyüklüğü, ekonomik durumu yönlerinden kendi çocuğumuzla karşılaştıracığımız çocuk ya da çocuklar arasında, hiç değilse birkaç benzerlik bulunmalıdır.

Bu karşılaştırmayı ana-baba hiçbir zaman bir yarış havasına sokmamalıdır. Aksi halde, “zümrüte yavrusu anka görünür” atasözünde ifade edilen hataya düşer, tarafsızlığımızı kaybederiz. Bu işlemi yaparken tek bir harekete bakıp, çocuğumuzun zihni gelişim yönünden normal yahut zeki veyahut güç eğitilir bir kişi olduğuna karar vermek yanlıştır. Çocuk aile üyeleri tarafından sürekli olarak izlenmelidir.

Çocuğumuzu hiçbir zaman radyo yahut televizyon dizilerindeki yaşlıtlarıyla da mukayeseye kalkmamalıyız. Aynı şekilde bu programlarda zaman zaman konuşturulan çocuklarla da yapılacak karşı-

laştırmalar yanlış sonuç verir. Bu programlara çıkarılan çocukların çoğuna söyleyecekleri ya da yapacakları şeyler önceden ve özel gayret sarfedilerek öğretilmiştir.

Anne ve baba okul öncesi dönemde çocuk hakkında yaptıkları tespitleri mümkünse yazmalı ve bunu okula başlarken öğretmene vermelidirler. Sözle anlatmaları da yararlı olur.

Ailede çocuğun zihni eğitimi, görüldüğü gibi daha çok bir durum tespitidir. Bu alandaki gelişiminin desteklenmesi bakımından çok önemlidir. Aynı zamanda her ana-babanın becerebileceği pratik yolları olan bir eğitimidir. Bir tek şartı vardır: Çocukla ilgilenmek. Sürekli, titiz ve samimi bir ilgi ile çocuk, nesi varsa ortaya koyar. Normal ve normal dışı durumlar tespit edilir. Gerekli tedbirler gerekiyorsa alınır. Zihnen sağlıklı olan bir çocuk, kendisi için, aile ve toplum için nimettir.

Çocuğun ailede ruhî eğitimi

Çocuk denilen yaratık ilk günden itibaren yüksek oranda duygusal bir güce sahiptir. Çok geçmeden de bunu belirli bazı hareketleriyle açığa vurur. Başka bir kadının değil, annesinin memesini emer. Ona daha yakın durur. Onun ilgisinden hoşlandığını belli eder; gülümser. Rahat yatağı değil, ana kucağını istediğini, yatakta ağlar-ken, kucakta susarak belirtir. Gözle takibe başladığında da anayı izlemesinden anlaşılır. Bütün bunlar konuşamayan, ayakta duramayan, boşaltım organlarını kontrol edemeyen, gerçekten zavallı olan insan yavrusunun ruhî yönden oldukça güçlü olduğunun işaretleridir. Bunu ilmen tespit eden uzmanlar: "Çocuğun bedenine bakıp aldanmayınız. O sadece bu yönden küçük bir insandır" diye çocuğun bu yönüne dikkatleri çekmek istemişlerdir.

Ailede çocuğu ruhî yönden eğitecek olan anne-babanın öncelikle bu gerçeği bilmeleri gerekir. "O çocuktur; anlamaz" diyerek bir o-

yuncağı elinden alıp daha büyük bir çocuğa vermenin ve bunu sık sık yapmanın en basit sonucu, *bu anlamaz*, dediğiniz çocuğu "Beni sevmiyorlar" noktasına getirmek ve onu hayata desteksiz başlatmaktır. Çiçeklerin bile sevgi ile daha bir serpilip büyüdüklerinin ilmen sakit olduğu bu dünyada, çocuğun, bir hiç yüzünden sevilmediği şeklinde bir duyguya sahip kılınması ailede ruhî eğitimin daha başlarken bitmesi demektir. Çocuğun ruhî ihtiyaçları bedenî ihtiyaçlarından önde gelir.

Ailede ruhî yönden eğitim görevini üstlenecek birinci derecedeki sorumlular ana ve babalardır. Bu görevi yaparken ellerinden hiç düşürmemeleri gereken sihirli değnek de sevgi olmalıdır. Çocuğa sevgi ile yaklaşmak, onun engin kalbine hitap etmektir. Yoksul musunuz? Kuru ekmeği ıslatıp bir-iki umut vadeden güzel sözle çocuğunuza yedirip, dizinizde uyutabilirsiniz. Pahalı vitrinlerden giydirilen süs bebeklerine aldanmayalım. Şefkatli bir annenin göz nuru, el emeği bir önlükle okula gelen çocuğun mutluluğu ötekenden çok daha fazla ve kalıcıdır.

Ailede üyelerin ruhî yönden eğitiminin hedefi herkesin birbirini anlaması ve hareketlerini bu anlayışa uygun bir tarzda düzenlemesidir. Karı-koca evlilikten kısa bir süre sonra, sevgiyi bir yana bırakıp sen-ben kaygısına düşmemelidir. Aşkla bir araya gelip yuva kuran çiftler, beraberliklerin maddi çıkar ortaklığına dönüşmemesi için gayret göstermelidirler. Eşler arasındaki sevgi fidanı her dönemde yeni bir çiçek açacak şekilde büyütülmelidir. Önce aşk diye açmışsa bu çiçek, zamanla dostluk, arkadaşlık, alışkanlık, ana-babalık adıyla yaşamaya devam ettirilmelidir. Anlayış, fedakârlık, sadakat ve bütün bunların yetmediği noktada da: "Biz bu çocukların ana-babasıyız. Bu beraberliğe onların su gibi, hava gibi ihtiyaçları var" düşüncesiyle yuvanın ruhi çatısı bozulmamalıdır.

Çocukların ruhî eğitimleri de onların bu alandaki ihtiyaçlarının tat-

miniyle gerçekleşir. Sevgiye, şefkate ve yaşları ne olursa olsun anlayış, hoşgörü ve saygı görmeye ihtiyaçları vardır.

Ruhi eğitimde ihmal edilmemesi gereken önemli bir nokta da ailede herkesin birbirinin gururunu incitecek söz ve hareketlerden, özellikle başkalarının yanında iken kaçınmalarıdır. Ruhî eğitimin önemli bir yönü bu alanda yapılan hatanın uzun süre etkisini sürdürmesidir.

Ailede inanç ve ahlâk eğitimi

İnanç; yetişkin bir insan için serbest iradeye dayalı bir yöneliştir. Hem insan olmak, hem de hiçbir şeye inanmamak mümkün olmamaktadır. Ferdi anlamda şu ya da buna inanmak hürriyeti her zaman saygı ile karşılanmalıdır. Ancak sosyoloji tarihinin tespitlerine göre her devirde toplumlar bir kutsal yaratıcıya inanmışlar ve ona kendi gruplarının tercih ettiği şekilde, yalnız ya da toplu olarak ibadet etmişlerdir.

Konumuzla ilgili başka bir gerçek de, ahlak ile dinin toplum düzeyini hedef alan kuralları koyarken birbirini destekleyen bir tutum takınmış olmalarıdır.

Ailede inanç ve ahlak eğitiminin birlikte ele alınışının sebebi de budur.

Çocuğun dini hayatla teması aile içi ve yakın dış çevredeki gözlemleriyle olur. Bunu yetişkinlere sorulan sorulara verilen cevaplar takip eder. Sonra da evde ibadet eden üyelerin taklit edilmesi şeklinde fiili ilgi gelir. Hıristiyan dünyasında ibadetlerin kilisede ve toplu yapılması sebebiyle aileler belli yaştaki çocuklarını elinden tutup bu yerlere götürürler.

İslam dünyasında ise ibadetler ferdi olarak da, toplu halde de yapılabilir.

Cuma ve bayram namazları dışında toplu bir ibadet mecburiyeti yoktur.

İslamî inanç, ibadet ve ahlak eğitimi, ailede son derece serbest ve rahat şartlarda yapılmalıdır. İyinin zorlayıcı, baskıcı metotlarla benimsetilmeye ihtiyacı yoktur. Ancak telkin ve tebliğe ihtiyaç vardır. Bir de iyiyi, doğruyu gerekli ölçülerde yaşayarak örnek gösterilmesi gerekir. İnsanların her yaşta en çok etkilendikleri eğitimciler söyledikleriyle yaptıkları, yaşadıkları arasında paralellik olanlardır.

Ailede üyeler, din ve ahlak konusunda doğru olanı telkin etmek, yani bunlar hakkında övücü, bunlara özendirici söz söylemek, hareketler yapmak durumundadırlar. Çocuk bu yollarla, konuya yönlendirilir. Sonra da sorularına verilecek cevaplarla tebliğ edilir, yani etraflı bilgiler, anlayacağı bir dille verilir. Örnekler gösterilir.

Genç, akli ve muhakemesi ile doğru ile yanlış, mantıklı olanla olmayanı kendi başına ayırmaya kadar bu telkin ve tebliğe destek-

lenmelidir. Dini inançlarla ilgili doğru tercihler yapacak olgunluğa ulaştığı zaman kendi yolunu çizecektir. Burada önemli olan, iki noktada ailenin gence yardımcı olmaya devam etmesidir.

Bunlardan birincisi gencin din ve ahlakla ilgili inançları yerine getirirken taklitçilik safhasını aşmasına yardımcı olunmasıdır. Çünkü taklit, inanç ve mantık desteğine dayanmaz. Özenti ve geçici bir hevesin ürünüdür. Bir taklit, kısa süre içinde ve basit telkinlerle yerini başka bir taklide bırakabilir.

Yardım edilecek ikinci alan, genci doğrulardan saptırmaya yönelik aldatıcı ama cazip propagandalara karşı uyarmak, bunların olumsuz etkisinden korumaktır.

Adı üstünde *genç* diyoruz. Onu hedef alan propagandacılar, gencin zayıf olan iz'alarını, boş bırakılmış kalbini, yeterli ve doğru bilgilerle donatılmamış beynini her yola başvurarak, yanlışa, kötüye çekebilirler. Ülkemiz insanlarını hedef alan ve yıllardır önlenemeyen hıristiyanlık propagandası doğrudan veya dolaylı olarak içimize zehir akıtmaya devam etmektedir. Genç, bütün bu aldatmacalar karşısında uyarılmalıdır. Aksi halde, savunmasız bir doğru, belli bir süre sonra güzel ambalajlı, nefis kokulu yanlışa mağlup olabilir.

Ailede din ve ahlak eğitiminden sorumlu olanların bu iki konuda öteki üyelere yardımcı olmaları şarttır.

İnançlar yaşandıkça güçlenir. Ahlak kuralları uyulması için konuşmuşur; süs olsun diye değil. Aile ahlak eğitimini gence her ortamda önce kendisi bu ölçüler içinde yaşayarak vermelidir. Ahlakı: "Yalnızken almamak, arkadan konuşmamak, kendi kendinin manevi jandarmalığını yapmak" şeklinde anlatmak yerinde olur.

Aileler, öncelikle kendi üyelerine yapacakları telkinlerle, bu insanları, her durumda insanın değerine inanan, onun dünyanın her yerinde saygı görmeye layık üstün bir yaratık olduğuna inandırıcı bir

eğitim vermekle sorumlu olduklarını katıyken akıllarından çıkarmamalıdır.

Ahlak dışı davranışların yaygınlaşması sadece bunu yapanların yakınlarına zarar vermez. Toplumun her kesimini, milletin geleceğini tehdit eder. Yapılan sosyo-psikolojik araştırmalar, toplumun başbelleri olan anarşi ve terör hareketlerini planlayan ve uygulayan insanlarda dini inançların son derece zayıf olduğunu ortaya koymuştur. Bu insanlar arasında kalbinde Allah sevgisi taşıyanların oranı binde birler seviyesindedir.

Yine bu insanların ahlaki değerlere uyum, insan sevgisi, hak duygusu ve içinde yaşanılan millete muhabbet, vatana karşı hizmet borcu gibi tamamı ahlâk terbiyesinin göstergeleri olan duygu ve düşüncelere son derece yabancı oldukları ilmî araştırmalarla tespit edilmiştir. İşin acı tarafı, bu insanlık düşmanları, kendilerinin bu eksikliklerle büyümelerinin sorumlulukları olarak ailelerini göstermiş olmalarıdır. Kendilerine sorumlu oldukları halde dini ve ahlaki eğitimi vermeyen ailelerini suçlamışlardır. Bu aileler ise: "Din bir vicdan işidir; büyüyünce kendisi seçimini yapar; ahlak kuralları ise her gün değişiyor. Bugün öğrettiklerimizin yarın değişmeyeceği ne malum" gibi son derece tehlikeli bir sorumsuzluk içinde kendilerini aldatıp duruyorlar.

Yapılacak dini ve ahlaki eğitim, işte bu tarihi yanılığı, yine kendi millî tarihimizdeki uygulamalardan ibret alınarak düzeltici bir yapıda olmalıdır. Şartlar değişiyor; ama bir iki sapık, hasta tip dışında ahlaki reddeden kişi ya da toplum sahneye çıkmış değil. Gelişmeler bunun tam aksine işaretler taşıyor. Hıristiyan alemleri ve onları taklit yoluyla takip eden müslüman damgalı toplumları temelden sarsan buhranlardan çıkış yolunun yine dini ve ahlaki eğitimden geçtiği her geçen gün daha iyi anlaşılıyor. Bu eğitimin yapılacağı en uygun ortam ise ailedir.

Ailede cinsel eğitim

Önce cinsel eğitimden neyin anlaşılması gerektiği üzerinde durmak gerekir. Çocuğun beden, zihin ve duygu gelişimine paralel olarak cinsel eğilimleri de ortaya çıkar. Cinsel eğitim çocuğun kendi cinsiyetini belirleyen bu gelişmeleri tanımaya ve bunların normal bir biyolojik, psikolojik olaylar olarak algılanmasına yardımcı olan eğitimidir. Pek az da olsa bazı kişilerin zannettiği gibi, cinsel eğitim, bu alandaki eğilimleri tahrik edip, sonra da ilişki şekillerini öğretmeyi amaç edinen bir eğitim hiç değildir. Bu iki tutumdan birincisi yanlış ikincisi gereksizdir.

Ailede cinsel eğitim, çocukta kendi cinsinin biyolojik görüntüleri takip edilerek verilir. Erkek çocuklarda sesin kalınlaşması, sakalların çıkması, yüzde sivilcelerin görülmesi, pekçok evlat için sebebi anlaşılmayan ve normal olmayan olaylardır. Bu olgunluğa erişen kız çocuklarında göğüs ve kalçaların büyümesi, içe dönüklük veya hırçınlaşma ve nihayet halk arasında ay hali olma yahut âdet görme noktasına geliş, bu yavrucakların çoğu kez yalnız başlarına anlayabilecekleri durumlar değildir. Ailede bütün sorumluluklar içinden en tecrübeli olan üyenin gençlere bütün bu konularda aydınlatıcı bilgiler vererek yardımcı olması gerekir. Bu bilgilerin ilmen doğru olması şarttır. Bu değişim döneminde yalnız bırakılan genç, ya bunalıma girerek çok zor günler yaşayıp olayları geçiştirir, yahut da kendisinden yaşça büyük arkadaşlarının yalan yanlış bilgileriyle avunur durur.

Günümüzün her gazete köşesinde kurulup, olur olmaz ve çoğu kendileri tarafından sorulan acaip sorulara garip cevaplar veren doktor ve abla-teyze tipleri, belki de bu dönem buhranlarının en zararlı üreticileridir. Kendisini tanıyamayan gencin iki cümlelik sorusuna verilen şablon cevaplara çocuğunu terkeden aile olmamak gerekir. Cinsel eğitimin; önlenemeyen biyo-psikolojik gelişimin do-

ğurduğu tabii değişimlere gençlerin: "Bu da tıpkı saçımın uzaması, dişimin çıkması, kalbimin atması" cinsinden olaylar dizisi gibi bakmalarının sağlanması amacını taşıdığı unutulmamalıdır. Bundan sonrası kolaydır.

Ailede iktisadî eğitim

Günümüzde iktisadî hayat artık sadece kazanan ve harcayanların değil, herkesin ilgilenmesini gerektiren bir genişlik kazanmıştır. Hele bizim gibi çalışan ve kazananın az, tüketenin çok olduğu bir ülkede aile ekonomisinin kuruluş ve işleyişi hakkında ailenin bütün üyelerinin bilgi sahibi olması lazımdır.

Ailede iktisadî eğitimin şu konuları içermesinde yarar vardır:

- Asıl olan, vazgeçilemeyecek olan kazanç, helâl kazançtır.
- Kazanmanın olduğu gibi, 'harcamanın da hududu yoktur. Önemli olan gücümüzün yettiği kadar çalışıp kazanmamız ve israfa kaçmadan harcamamızdır.
- Kazanılmış değil, kendi kazanma gücümüze güvenmeliyiz.
- Tasarruf, kazanılmış ve kazanılmakta olanı biriktirmek değil, yarın belki de kazanamayacağımız günlere kazanılandan pay ayırmaktır.
- En faydalı harcama, sağlığımız, beslenmemiz, barınmamız, eğitimimiz için olduğu kadar, muhtaç durumda olanlara ve devlete vergi vererek yapacağımız harcamalardır.
- Her ne iş olursa olsun, alinteri ve göznrumuzla, zihin gücümüzle kazanç sağlayan her alanda çalışmaktan kaçmamalıyız. Helâl kazanç için her yol denenmelidir. Ayıp, günah ve yasak olan kazanç yolları insan haysiyeti ile bağdaşmaz. Dilencilik de böyledir.
- Her aile üyesi gücü ölçüsünde aile gelirine destek olmalıdır. Çalışma ve şahsi kazanç elde etme imkanı varken bunu yapmayıp, a-

ilenin öteki üyelerinin sırtından geçinmek de haram yemektir. Ayrıca miskinliktir.

- Aile kazancına çalışarak destek olunacağı gibi, israf etmeyerek de yardımcı olunabilir.

- Aile bütçesini kemiren asalaklardan birisi de kazanılanı verimli kullanmamaktır. Yemeği, ekmeği artık bırakıp çöpe atmak; suyu, elektriği boşa harcamak, sağlığımızı koruyucu tedbirleri almamak gibi yanlış tutumlar bu bütçenin yekûn tutan fakat görünmeyen asalaklardır.

- Ailede iktisadi eğitimin yetersizliğinin bir diğer göstergesi de, ekonomik güçleri dengeli olmayan aileler arasındaki harcama yarışıdır. Bunun sonucudur ki, pekçok aile, kendisine yetecek kadar kazandığı halde, bu anlamsız yarış yüzünden borca girip perişan olmaktadır. Bunu bilhassa tüketici çağındaki çocuk ve gençler istemekte, ana-baba bu çocuklara olan sevgileri ve komşudan geri kalmama yanlışı yüzünden çok güç durumda kalmaktadır. Ailede iktisadi eğitim, ailenin bütün üyelerinin aile bütçesinin durumundan haberdar edilmesini de içermelidir ki, tüketici üyeler bu aşırı isteklerini frenlesin; veya ertelesinler. Çünkü sürekli açık veren bir aile bütçesinin kötü sonuçlarından sadece kazananlar değil, ailenin bütün üyeleri etkilenir.

Ailede vatandaşlık eğitimi

1739 sayılı M.E. Temel Kanunu sistemin, yetişecek insanlarımıza üç temel nitelik kazandırmasını genel amaç olarak benimsemiştir. Bunlardan birisi de "iyi vatandaşlık"tır.

Aynı kanunun ondört temel ilkesinden birisi: "Her yerde eğitim" ; bir diğeri de: "Okul ile ailenin işbirliği" ilkesidir. Gerçekten isabetle seçilen bu amaç ve ilkeler, insanımızın bu toprağa olan bağlılığını ifade eden "vatandaşlık" sıfatının eğitimle kazandırılacak bir nitelik ol-

duğunu, bunun kazandırılması için aile ve okulun hem de her yerde ömür boyu sorumluluk üstlenmesini kanuni bir temele oturtmuştur.

Bu kanuni zaruret yanında her insanın toprağından aldığı kültür mirasıyla şekillenen bir kimliği vardır. İnsan bu kimlikle; mensup olduğu toplumun millet, üzerinde yaşadığı toprağın da vatan haline dönüşündeki çileli, şuurlu tarihi zamanın kahramanlarını temsil eder. İşte bu temsil görevinin nasıl yerine getirileceğinin öğretilip, uygulamaya yansıtılması "vatandaşlık eğitiminin" konusunu meydana getirir.

Bu eğitimin başlayacağı, kökleştirileceği yer, ailedir. Kişi ana-baba köprüsünden atasına bağlanarak, beşer olarak bilinen bir kökten geldiğinin şuuruna ailede varır. Ana-baba tarafından terkedilip orada burada büyütülen masum yavruların boyunlarını ömür boyu bükük bırakan biraz da beşer olarak bu kökün bilinmezliği değil midir?

Bir köke bağlı oluş gerçeğinin hemen arkasından çocuğa bir güven duygusu gelir. Geçmişini bilen, halinden güç alan insan geleceğe daha kuvvetli hamleler yapar.

Ailede vatandaşlık eğitimi, evlada bu bilinci aşıl原因an, ona mensubiyet duygusunu veren ve bu yolla geleceğe daha güçlü hamleler yaptıran bir eğitimidir.

Bu eğitim, vatan sevgisini somutlaştırarak hizmete dönüştürmenin yollarını öğretir. Şehadetin sadece savaşlarda yurt için döğüşerek hayata veda edenlere mahsus bir imtiyaz olmadığını, insanlığa iyi niyetle hizmet sunarken ölen her müslümanın bu yüceliğe erişeceğini öğretir.

Hürriyetin başıboşluk, keyfilik olmadığını, hürriyetin en geniş olduğu ortamlarda bile insanın insana zarar verme hakkını bulunmadı-

ğını uygulayarak öğretme görevi ailenindir.

Hayatta hürriyetsiz yaşamayacağını, ancak vatanın hürriyetini sağlama sorumluluğunun da bizzat bu hürriyetten yararlananlara ait olduğu, bu görevin hiçbir zaman başka bir millete, orduya, şirkete ihale edilemeyeceğinin anlatılıp kökleştirileceği yer ailedir.

Vatandaşlık terbiyesinin temelleri ailede atılmadıkça öteki eğitim kurumlarının yapacağı fazla birşey yoktur. Aileye mensubiyet şuuru geliştirilerek, millete mensubiyet şuurunu doğurur.

İnsan ilişkileri eğitimi

Yukarıdan beri sıralanan alanlarda yapılan bütün eğitimlerin nihai hedefi kendisiyle, ailesiyle milleti ve gerekli durumlarda öteki milletlerin insanlarıyla barışık insan tiplerini yetiştirmektir. İnsan tabiatına musallat olan ihtiras (bencilliğin saldırganlığa dönüşmesi) ancak seviyeli ve çok yönlü bir eğitimle kontrol altına alınabilir. Sağlıklı insan ilişkileri eğitimi insandaki paylaşma duygusuna işlerlik kazandırılmasıyla başlar. Dostluk iki kişi arasındaki duygusal ortaklıktır. Bu ortaklığı kurmayı başaranlar âdeta tek yumurta ikizleri gibidirler. Beraber ağlar, beraber gülerler. Sosyal anlaşma ancak dost mizaçlı insanlar arasında sağlanabilir. Bir toplumda sağlıklı insan ilişkilerinin bulunup bulunmadığını anlamak çok kolaydır. Sokaklarda mütebessim insanlar çoğunluktaysa, çoğunluk birbiriyel selamlaşıyorsa, taşıtlara sırayla binilip, yaşlılara kadınlara yer veriliyorsa, bir genç, yaşlının filesini taşımasına yardım ediyorsa, cezazeler hamallara taşıtılmıyor, hastalar, yaralılar umursamazlığa terkedilmiyorsa o toplumda insan ilişkileri eğitimi hedefine ulaşmıştır.

Apartmanın bir dairesinde rock müziğiyle tepinen, öteki dairesinde can çekişen, üçüncü bir dairesinde de ertesi gün dinç bir kafa, dinlenmiş bir vücutla kalkabilmek için çigan müziğinin susmasını bek-

leyerek sinir buhranları geçiren insanlar varsa; bu insanlar birbirlerinden habersizse, o toplumda da aile insan ilişkileri eğitimini gerçekleştirememiştir. Böylece; ailede insan ilişkileri eğitiminin gerçekleştirilmesi gereken olumlu davranışlarla, önlemesi gereken olumsuzlukları belirtmiş olduk. Aile üyeleri, bunları önce kendi içinde irdeleyecek, eksiklikleri tamamlayıp yanlışları düzelterek ailesini sağlıklı insan ilişkilerinin sergilendiği bir model haline getirecektir. Sonra bu modelin yaygınlaşması kolaylaşır.

Ailede bu eğitimi alan kişinin sokakta, okulda, iş yerinde sevgi ile yaklaşım, saygı görmesi sonucu bu ortamlar herkes için güvenli hale gelir. Uluslararası ilişkilerin başarılı sürdürülmesi de ancak bu eğitimi yeterince almış olan kişilerle sağlanabilir. Tabii bu zeminlerde iyi insan ilişkileri, milli çıkarların korunması için kullanılacak güvenilir bir araçtır.

AİLEDE EĞİTİM GÖREVLİLERİNİN KULLANABİLECEKLERİ BELLİBAŞLI METOTLAR:

Buraya kadar ailede eğitimin çeşitli boyutları, kapsamı, alanları, sorumlulukları ve benzeri konularda açıklamalar yapıldı. Bu kısımda ise, anne-babanın kullanabileceği birkaç metot üzerinde durup, bunları tanıtmaya çalışacağız.

İşin başında şunu belirtmekte yarar görüyorum: Bu metotların kullanılmasında uyulacak kurallar, metodun başarısı için oldukça önemlidir. Bu kurallara uyararak metot seçme ve kullanma zaman ve enerji tasarrufu sağlayacağı gibi, ailede eğitim işini de kolaylaştıracaktır:

- *Kullanılacak tek bir metot çok kere bizi başarıya götürmeyebilir. Bu yüzden birden fazla metodun bir arada kullanılması denenmelidir.*
- *Metodun seçiminde anne-babanın uygulayabilme becerisi dikkate alınmalıdır.*
- *Metot seçiminde çocuk/genç çeşitli özellikleriyle tanınmalı, kendisine en uygun gelebilecek olan metot ya da metotlar seçilmelidir.*

- *Seçilen metodun/metotların kısa sürede pratik bazı sonuçlar alınmasına imkân verecek cinsten olmasına özen gösterilmelidir. (Bu kurala uyulması halinde kısa sürede alınan sonuçlar anne-babanın hevesini artırır).*
- *Seçilen metodun kolay uygulanabilir nitelikte olmasına dikkat edilmelidir.*
- *Kullanılacak metot/metotlar yapılacak eğilimin alanına ve konusuna uygun olmalıdır.*
- *Seçilecek metot/metotların yapılacak eğitimde ekonomik sağlaması da dikkate alınmalıdır.*
- *Uygulanacak metodu, aile üyeleri içinde birden fazla kişinin kullanabilir olması da önemlidir.*
- *Nihayet, seçilen metot yada metotların çocuk tarafından, eğitici desteği olmadan da kullanılabilir olması da düşünülmelidir.*

Bu kurallara uygun olarak seçilerek eğitim metotlarının bizi amaçlarımıza ulaştırmaması için hiçbir sebep yoktur. Yeter ki anne-babada sabır, çocukta niyet olsun. Eğitilecek insanı isteklendirme ise anne-babanın ustalığı ve seçilip doğru uygulanan metodun isabet derecesi ile doğru orantılıdır.

Şimdi de ailede uygulanabilecek eğitim metotları üzerinde duralım:

- *Örnek olma metodu*
- *Uygun örnekler seçip gösterme metodu*
- *Uygun çevre düzenleme veya böyle düzenlenmiş çevrelerle ilişki kurma metodu*
- *Olaylar, durumlar, eşyalar üzerinde ortak gözlem yapma, yaptırma ve düşündürme metodu*
  - *Yaptırıp yaşatma metodu*
  - *Kötülüklerden koruma metodu*
  - *Ödüllendirme metodu*
- *Doğru ve faydalı kaynaklarla temasa getirme metodu*
  - *Öğüt, nasihat verme metodu*
  - *Korkutma metodu*
  - *Cezalandırma metodu*

Sözün başında son iki metodun, bütün öteki metotların fayda sağlamadığı durumlarda başvurulması gereken cinsten olduğu ve uygulanırken çocuğa-gence maddi, manevi kalıcı bir zarar vermemesine son derece dikkat edilmesi gerektiğine işaret etmeliyiz.

Örnek olma metodu

Her çocuğun gelişim safhaları arasında teknik olarak "bir kayıt ve taklit" dönemi vardır. Ne duyarsa, onu söyler; ne görürse, onu yapar. Özellikle bu dönemde, çocuğun anne-babasının söz ve hareketleri ile ona örnek olmaları gerekir. Çocuğun dikkatinin uyanık olduğu bir anda yapılacak doğru bir hareket, onda ömür boyu olumlu iz bırakır. Hele yanında birbirine sürekli sevgi sözleri söyleyen, saygılı davranan insanlar gören bir çocuğun bunlardan etkilenmesi mümkün değildir. Bu metodun başarı şansını artıran önemli bir nokta, anne-babanın örnek olma vasfının süreklilik göstermesi-

dir. Zorunlu olarak aynı konuda zaman zaman alınan farklı tavırların sebebi ise, çocuğa hemen açıklanmalıdır. Dedikodu yapılarak, çocuğa dedikodu yapmanın zararı, kötülüğü anlatılamaz.

Uygun örnekler seçip gösterme metodu

“Çocuklarınızı, kendi zamanınıza göre değil, gelecek zamana uygun olarak yetiştiriniz” diyor, Hz. Ali.

Çocuğumuzu ailede eğitirken onun ufkunu daha fazla açacak, onu yarınlara hazırlayacak çeşitli örnekleri aile içinde bulmak, göster-

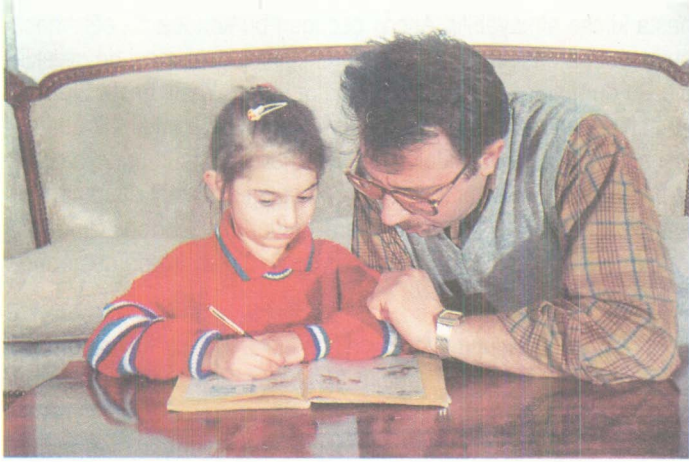
mek her zaman mümkün olmayabilir. Meselâ evde, yaşlı veya hasta kimse olmayabilir. Ancak çocuğun bu konuda da eğitilmesi, bu insanlara nasıl davranılması gerektiğinin öğretilmesi de gereklidir. Bu durumlarda uygulanacak metot budur. Yaşlı, hasta bir üyeye sahip olan ve ona çok iyi muamele eden bir komşu, akraba ailesi sık sık çocukla birlikte ziyaret edilmelidir. Çocuk bu ziyaret sırasında yaşlıyı, hastayı hoş tutan ona saygılı, şefkatli davranan insanlardan etkilenir. Hatta çok kere rastlandığı gibi onlara katılır; yardım eder. Ancak bu örnekleri bir değil, birkaç ailede göstermenin yararı vardır.

Kendi evimizde bulunmayan bir aletin kullanılışı, bir hayvana nasıl bakılacağı gibi konularda eğitim yaparken başvurulacak olan bu metodun başarısı, örnek çevrelerin, çeşitli ve ilgi çekici olması oranında artar. Bu çevrelerde yaşıt çocukların bulunması ve onların bu konularda önceden doğru eğitilmiş olmalarına da özen gösterilmelidir.

Uygun çevre düzenleme veya böyle düzenlenmiş çevrelerle ilişki kurma

Eğitimde başarı şansını artıran öğelerden birisi de, bu işin düzenlenmiş ve tabii şartlara benzer özellik taşıyan eğitim ortamlarında yapılmasıdır. Saksı çiçeğinin ömrü, tabii ortamla teması anında sona erer.

Çocuğa verilecek eğitimin hele küçük yaşlarda nazarî (teorik) olmasının faydası yoktur. Çocuk veya gencin trafik yoğunluklu bir ortama uyumu için yapılacak eğitimin, gerçek bir trafik ortamında yapılması lazımdır. Ailede önemli bir eğitim problemi olan beslenme konusunda yapılan hatalar, çocuğun ömür boyu süren yemek beğenmeme, yemekten tikslenme alışkanlığını doğurmaktadır. Bazı anneler çocuğun acıktığını çeşitli şekillerde belli etmesini beklemeden: "Şu kadar saat geçti; acıkmış olması lazım" diyerek ona ye-

mek yedirmeye kalkarlar. Yemeyince de türlü sun'i ortamlar oluşturup ille de yemesini temine çalışırlar.

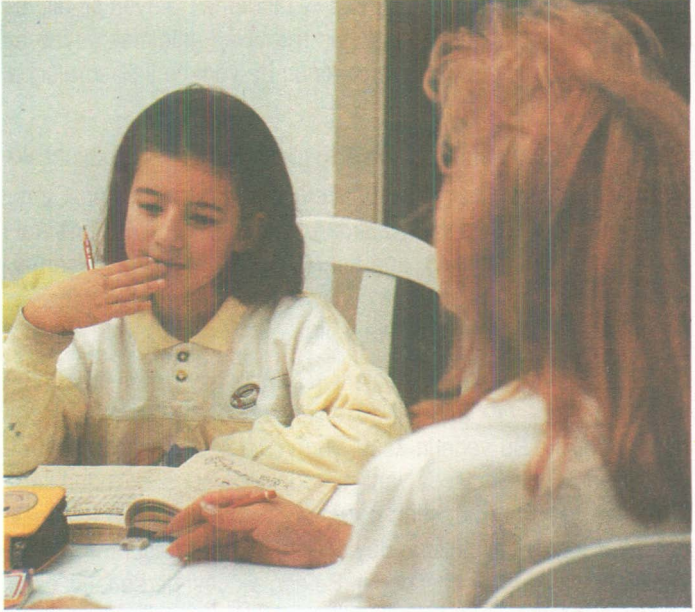
Çocuğun dolaştığı her yere yiyecek maddesi serpiştirmek, elinde tabak, çatalla çocuğun peşinde dolaşmak, televizyona bakmakta olan çocuğun ağızına yemek sokuşturmak, hatta oturakta iken ona yemek yedirmeye kalkmak sık rastlanan yanlışlardır. Bunların hepsi çocuğu beslenme ortamından uzaklaştırıp yemeği bir yük, olağan dışı bir olay haline getirmekten başka bir işe yaramaz.

İleriki yaşlarında her yemeği beğenmeyen, sofradan hoşlanmayan, yemek yemek için ille de taverna atmosferi arayan, yahut sağlıksız bir beslenme şekli olduğu alan uzmanlarınca ifade edilen "ayak üstü atıştırma" yöntemiyle beslenen tiplerin çoğu bu tür ana yanlışlığının kurbanlarıdır. Yine çocuğa, vaktinden önce abdest bozma alışkanlığı kazandıracam diye onu ikide bir oturağına ya da tuvalete sürüklemek de bu türden bir yanlışlıktır.

Çocuğa, gence tarihi çevre bilincini kazandırmak isteyen bir aile üyesi ona han, hamam, cami, konak hikayeleri anlatmak yerine elinden tutup buralarda gezdirmeli, onun bu yerlerle ilgili sorularına cevaplar vermelidir.

Gelişmiş ülkelerde anaokulları ve semt parkları anlamsız oyuncaklar, nesli tükenmiş hayvan modelleriyle doldurulmamıştır. Cami, saray, mezarlık, eski tip konaklardan, günümüzün okullu, üniversiteli, hastahaneli, fabrikalı, apartmanlı, çöp bidonlu, trafik işaretli, minik motiflerle dolu parklarda oynayan çocuk geçmişi, bugünü ve geleceği tabii şartlarda yaşar ve tanır.

Çocuk odası ya da çocuk köşelerinin gerçek hayatın değişik görünümünü yansıtacak biçimde düzenlenmesi bu bakımdan son derece önemlidir. Bu yerlerin kendi yürüyen, kendisi yatıp kalkan oyuncaklarla donatılması da yanlıştır. Bunların yerine; çocuğun kendi buluşu, gayreti, birleştirip ayırmasıyla hareket eden oyuncak parçaları tercih edilmelidir. Böylece çocuk için düşünme, buluş yapma, hayal kurma şansı doğar. Bu değişik çevrelerde farklı eşya ve olaylarla teması sağlanan çocuk sürekli izlenmelidir. Hangi olay, durum yahut eşya ile sürekli olara ilgileniyor, hangi hareketi sık sık ve isteyerek tekrar ediyor, bunlar tespit edilmeli ve not alınmalıdır.

Olaylar, durumlar, eşyalar üzerinde ortak gözlem yapma, yaptırma, düşündürme metodu

Ailede eğitimin üstün yanlarından biri de, bu yerin okula kıyasla tabii bir ortam olmasıdır. İnsan ömrünün uzun bir bölümü burada geçer. Eğitimin genel amaçlarından birisi de insanı uyumlu bir aile üyesi olarak yetiştirmektir.

Çocuk ailede gelecekte bizzat rol alacağı olayların seyircisi durumunda birkaç yılını geçirir. Bu yılları onun için yararlı hale getirme-

nin yollarından birisi de ona gözlem yapma becerisini kazandır-
maktır.

Gözlem yapma isteği her insanda doğuştan vardır. Ailede yapıla-
cak olan bu kişi “boş gözlerle seyretme” gibi fizyolojik bir olay ol-
maktan daha anlamlı hale getirmektedir.

Çocuğun dikkatle baktığı bir eşyayı zamanla ortadan kaldırıp, o il-
ginin derinliği test edilir. İlgilendiği olay belirli aralıklarla tekrarlana-
rak çocuk için ne ölçüde anlam taşıdığı gözlenir. İlgisi sürekli ise or-
tam benzer eşya ve durumlarla çeşitlendirilerek çocuğun dünyası
daha da zenginleştirilir. Bu ilgi daha ileri yaşlara varan çocukta sa-
dece seyretme seviyesinde kalmaz; bunlarla ilgili soru sorma nok-
tasına varır. İşte bu metot, bu durumda daha da işlerlik kazanmış-
tır. Cevaplanan her soru onda yeni şeyler görme, yeni eylemlere
girişme, kendi kendine sebepler bulmak için düşünmeye kadar
varır. Anne-baba bu noktada artık cevap verme rolünü değiştirip,
soru soran, aldığı cevaplardaki doğruları alkışlayan, yanlışları dü-
zelterek, eksikleri tamamlayarak onunla arkadaşlık eden birey du-
rumuna gelir.

Ona yeni oyun senaryoları hazırlar; bunları seyrettirir. Bunlarla ilgili
olarak çocuğun gösterdiği tepkileri ölçer. Kendisi belli tepkiler gös-
terir. Çocuğun bunları algılama şekillerini değerlendirir.

Zaman zaman onu, hiç karşılaşmadığı bir durum karşısında bırakır.
Uyum derecesini, tehlike öncesi noktaya kadar gözler.

Bütün bunları aile içinde, sokakta, oyun yerlerinde, nerede olursa
olsun tabii şartlarda yapar. Bunun için çok zaruri haller dışında ö-
zel ortamlar oluşturmaz. Hele hele günün her saatini ona ayırarak,
çocuğu bir süs bebeği durumuna sokmaz. Bütün bu işlemler için
çok kısa süreler yeterlidir. Ancak bir tam gün yerine hergün birkaç
dakika ayırmak en isabetli yoldur.

İş yaptırarak öğretme

İnsanların bilme, anlama, beceri kazanma gibi niteliklerine sahip olmaları, bunları hayatın gerekli anlarında uygulamaları içindir. Uygulama şansı olmayan, bir bilgi ya da becerinin faydası olmadığı gibi kısa bir süre içinde de unutulur.

Ailede özellikle çocukların öğrenmelerini, beceri kazanmalarını teşvik etmek lazımdır. Bu maksatla kullanılacak metotlardan biri de bir işi yaptırarak, bir iş durumu yaşatarak öğretmektir.

Ailede temizliği, alet kullanmayı, çevreyi temizlemeyi, eşya yerleş-tirmeyi öğretmenin iyi sonuç veren bir yolu, yaptırıp yaşatarak kalıcı ve iyi vasıflı davranışlar kazandırmaktır.

Kötülüklerden koruma

Çocuk küçük yaşta iken iyi ile kötü arasındaki farkları kolay ayırmaz. Bu çağlarda yetişkin yaptığı her hareketi, herhangi bir ayırım yapmadan taklit eder.

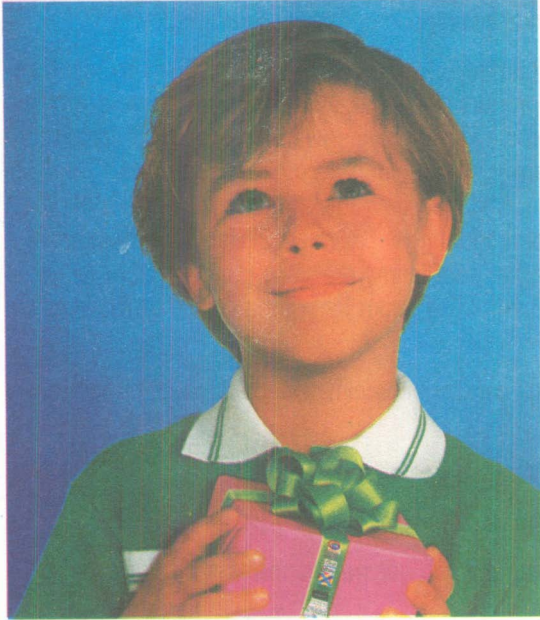
Bu sebeple çocuğun çevresinde hiçbir zaman onun için kötü örnek olabilecek sözler söylenmemeli, hareketler yapılmamalıdır. Çocuk için zararlı mesajlar verebilecek durumların, olayların onun yanında oluşmasına meydan verilmemelidir.

Çocuğun yanında sigara içmek, onu bunu çekiştirmek, ondan odasını düzeltmesini isteyip, evin diğer bölümlerini karmakarışık buldurmak, onu kötülüklerle içiçe yaşatmaktır. Bunları gören çocuğun doğruları bulması, hele bu türden telkinlerle eğitmesi en azından zorlaşır.

Bazı şoursuz anne-babaların çocuğa, peltek söylediği için hoşlarına giden çirkin anlamlı kelimeleri sık sık tekrar ettirmeleri, hatta çocuklarına bazı çirkin sıfatlarla hitap etmeleri son derece yanlıştır.

Bunlara küçük yaşta alıştırılan çocukların ileri yaşlarda bu çirkinliklerden kurtulması mümkün olmaz.

Ödüllendirme

İnsanın her yaşta şu veya bu şekilde takdir edilmeye, okşanmaya, ödüllendirilmeye ihtiyacı vardır. Eğitimde ödül ile buna sebep teşkil eden hareket arasında denge kurulması kaydıyla bu yola başvurmak, çok iyi sonuçlar vermiştir.

Ailede bir eğitim metodu olarak ödüllendirme iki şekilde uygulanabilir.

- 1) Çocuğun kendiliğinden yaptığı iyi, güzel bir hareketin süreklilik kazanması için ona aşırıya gitmemek kaydıyla bazı ödüller vermek faydalı olur.
- 2) Çocuğa öğretilen hareketin benimsenmesi halinde, bu harekete

ısrındırılması bakımından onu ödüllendirmek lazımdır.

Ödülü normal hareketlerin, yani çocuğun normalde yapması gereken hareketlerin karşılığı olarak kullanmak son derece yanlıştır. Günümüzde bu alanda en yaygın uygulama çocuğun öğretim hayatıyla ilgili olanıdır. Okula giden çocuğun normal olarak yapacağı iş, kendisinden beklenen davranışları kazanıp, başarılı olmaktır. Bazı aileler, daha öğretim yılı başında: "Sınıfını geçersen sana şunu bunu alacağım; seni falan yere tatile göndereceğim" şeklinde vaadlerde bulunurlar. Bu tutum karşısında çocuk şunları düşünecektir:

- 1) Sınıfı geçmek çok zor bir iş olmalı ki, bana böyle büyük ödüller vaadediyorlar.
- 2) Beni ancak sınıfımı geçersen sevecekler.
- 3) Geçemezsem cezalandırılacağım.
- 4) Sınıfta kalmak normal, geçmek normal dışı bir durum ki, ödüllendiriliyor.

Bu düşüncelerin hepsini bir çocuğun düşünmesi mümkün görül-meyebilir. Bir tanesinin akla gelmesi bile çocuğun üzerinde olumsuzluklara sebep olur. Bu yönden ödüllendirme metodunun ancak, gerçekten normal üstü bir başarının, fedakârlığın karşılığı olarak kullanılması gerekir.

Meselâ; çocuk kendi gayreti ile derslerini başardığı gibi takdirname de almış ise, ödüllendirilebilir. Yahut, okulunu aksatmamak şartıyla sporda, güzel sanatların herhangi bir dalında üstün bir başarı gösterebilir. Bir hayır kurumunda, serbest zamanlarını değerlendirerek çok yararlı hizmetlerde bulunmuş olabilir. Ödülün bu durumlarda kullanılması uygundur.

Öğüt verme

Günümüz gençliğinin pek de itibar etmediği bir metot olmasına rağmen yerinde kullanılmak ve hareketlerle desteklenmek kaydıyla faydalı olan bir metottur.

Çocuğa, gence öğüt verecek aile üyesinin ya da üyelerinin dikkat edeceği nokta; aynı ya da benzer durumlar için verilecek öğütlerin birbiriyle tutarlı olmasıdır.

Öğütlerin; alınacak tavırlarla ilgili olarak yol gösterici olanları yanında, yanlış bir hareketin düzeltilmesi için olanları da vardır.

Öğüt verilirken; yumuşak bir üslup, anlaşılır bir dil kullanmak gerekir. Yanlış hareketleri düzeltici öğütlerin verileceği zamanı ve yeri iyi tayin etmek de etkileyicilik yönünden önemlidir. Çünkü; yanlış hareketleri kişiler genelde sinirli iken yapar. Bu asabî ortamda hemen verilen öğütler yararlı olmayabilir. Çok geç kalmak da çocuğun uzun süre yanlış doğru gibi algılaması sonucunu verebilir.

Bu metodun öğüt verenlerin tecrübeli, olgun kişiler olmaları ve yerli yerinde kullanılması halinde hayli başarılı olması mümkündür.

Doğru ve faydalı kaynaklarla temasa getirme

Özellikle ülkemizde insanları en çok etkileyen öğeler, televizyon, radyo yayınları, resimli süreli yayımlar ve kitaplarla konferanslardır. Ailede eğitimden sorumlu olan anne-babanın yukarıdan beri anlatılan metotlarla üyelerini eğitirken çok dikkat etmeleri gereken bir nokta da bu etkileyici öğeler karşısında tutarlı tavır takınmalarıdır.

Rengin, müziğin fiziki cazibesi yüksek, sinema, tiyatro tiplerinin etkileyici gücünün olumlu kullanılması halinde televizyondan eğitimde büyük çapta faydalanmak mümkündür. Ancak bu gücün, kötü niyetli ve kalitesiz ellerde zararlı olması da her zaman mümkündür.

Devletin, küçükleri, zararlı etki yapan yayımlardan korunması konusundaki kanuni düzenleyici rolünün, uygulamada fazla bir etkisinin olduğu söylenemez. Kolayı, uyusukluğu, disiplinsizliği telkin eden bir kısım basılı, sözlü yayınların her ülkede olduğu gibi bizim ülkemizde de yapıldığı bilinmektedir. M. E. Bakanlığının; bu tür yayınların öğrencilere tavsiye etmeme gibi çok cılız yetkisi de bunların zararlı etkilerini önleyememektedir.

Bu durumda bütün sorumluluk aileye yüklenmektedir. Bu sorumlu-

luk ailede iki şekilde yerine getirilebilir:

1) Ailede çocukların anne-baba tarafından kaliteli, doğru, ahlaki, ilmi, milli, dini ve gerçekçi mesajlar veren kaynaklarla temasının sağlanması.

Burada önemli bir nokta şudur: Evimize alacağımız yazılı, sesli, görüntülü kaynakları seçerken, ailedeki bütün üyelerin bunlardan nasıl etkilenebileceği iyice düşünülmelidir.

Aile üyelerini, ilmî düşünme yolundan uzaklaştırıcı, san'at zevkini basitleştirici, kendi millî kültürüne yabancılaştırıcı, şahsiyetinin gelişmesine zararlı olabilecek yayınlardan uzak tutmak anne-babanın temel görevlerinden olmalıdır.

2) Aile üyelerini bu kaynaklarla temasa getirirken onların nitelik ve ihtiyaçlarının dikkate alınması gerekir.

Her yaşın anlama, yorumlama ve değerlendirip doğru karar verebilme gücü farklıdır. Bir eser otuz yaşın üstündeki bir aile üyesi için çok yararlı diye, bunun onbeş yaş civarındakilere okutulmaya çalışılması yanlış olur.

Anne-baba eser seçerken, doğruları anlatanlar yanında yanlışları da gösteren nitelikte olanları tercih etmelidir. Bir de çocuğa kalıp davranış kazandırmayı amaçlayan eserler yerine, ona yeni durumlara doğrulardan sapmadan fakat kısa sürede uymanın yollarını öğreten, açık kapılarla karşılaştırma yerine, anahtar yapmayı öğreten eserler tavsiye ve temin edilmelidir.

Ailede eğitimin, üyelerini seviyeli ve güvenilir kaynaklarla temasa getirme konusunda yapacağı çok daha fazla hizmetler vardır.

Aile üyelerinin iyi eserlerin oynandığı tiyatrolara götürülmesi, konferanslara katılma, konser dinleme, resim, el sanatları, kitap sergilerini görme gibi faaliyetlere katılma imkanlarının oluşturulması ge-

rekir.

Ailede çocuğa kazandırılacak önemli alışkanlıklardan birisi de, ona kitap okuma ve kıymetli kitapları edinme alışkanlığı kazandırmaktır. Ailenin ekonomik sınırlılıkları, kitap okumama kusurunun sebebi olamaz. Bir kitabı okumak için ona sahip olmak şart değildir. Sabit ve gezici kütüphanelerin salonları, ödünç kitap verme imkanları ne güne duruyor?

Evinin bir köşesini okunacak kitaplara ayıran ailelerde yetişen çocuğun kafası, tavanı süsleyen pahalı avizelerden daha çok, o yuvaya aydınlık ve huzur getirir. Ömür çok kısa; bu süre içinde başedilecek zorluklar oldukça fazladır. Bunları aşmanın en sağlıklı yolu; güçlü, muhakeme edebilen beyinlere ve dürüst karakterlere sahip insanlarımızın sayısını artırmaktır. Bunlar da ancak temiz, sağlıklı, şuurlu aile ortamlarında yetişir.

Bu metot; özellikle ailede üyeleri yeterli seviyede eğitebilecek kişilerin bulunmaması durumunda etkili olur. Aile üyeleri bu sınırlığı, iyi kaynaklarla temas kurarak giderebilirler.

Son yıllarda her türden çok sayıda eser yayınlanmıştır. Bunlar içinde gerçekten faydalı olanları çoktur. Ailede eğitimi bunların desteğinde daha da etkili hale getirmek mümkündür.

Aile üyelerinin bu konuda uygulayabileceği bir başka yöntem de, canlı kaynakların yardımını almaktır. Çevrede ilmine, ahlakına güvenilen olgun kişilerden anne-babanın yararlanması yanında çocukların da yararlandırılması gerekir.

Cezalandırma

Bir eğitim kitabında, eğitime metodu olarak "cezalandırma"dan söz edilmesi uygun karşılanmayabilir. Ancak biz bu yöntemi dikkat edilirse en son sırada ele aldık. İlimde vazgeçilemeyen kurallardan

birisi de gerçekçi olmaktadır. Bir tıp hekiminin, ilaçla yahut cerrahi müdahale ile tedavi edemediği bir hastaya, pek çok yan etkileri olan başka bir tedavi yöntemini denemek zorunda kaldığı durumlar vardır.

İşte anne-babanın da “cezalandırma metoduna” başvurmak zorunda kalabilecekleri, bir nevi çaresiz kaldıkları anlar olabilir.

Bu metoda başvurmak zorunda kalmamak için kısa ve uzun vadeli tedbirler zamanında alınmalıdır. Dediğimiz gibi bu metot bir nevi çaresizliğe karşı belki de son bir çare gözü ile bakılmalıdır.

Eğer bu metot kullanılacaksa, buna başvurulmadan önce şu uyarılara kulak verilmesi gerekir.

1) Bu metotla eğitilecek kişi üzerinde öteki eğitim metotlarının tamamı denenmiş ve buna rağmen olumlu sonuç alınamamış olmalıdır.

2) Bu metodun tatbiki ile beklenen sonucun alınabileceğine dair ümitlendirici işaretler bulunmalıdır.

3) Uygulanması düşünülen cezalandırma yöntemlerinin, çocuğun yaş, cinsiyet, sağlık ve benzeri nitelikleriyle uyumlu olması araştırılmalıdır.

4) Uygulanacak cezanın kişinin bedeni, ruhî, zihnî yapısında geçici veya kalıcı hiçbir olumsuz iz bırakmamasına özen gösterilmelidir.

5) Kişi bu muameleyi kendi hatalarından ötürü hak ettiğini kabul edebilmelidir.

6) Uygulanmak zorunda kalınan cezaların niçin verildiği, neden bu yola başvurmak mecburiyetinin doğduğu önceden anlatılmalıdır.

Sonuç olarak cezalandırma metoduyla eğitim, ailede anlamını kaybetmiş bir durumdadır.

Mecbur kalındığında yukarıda sunulan noktalara da dikkat edilerek son bir çare olabilir düşüncesiyle uygulanabilir.

Bu bölümün giriş kısmında da belirtildiği gibi anne-babanın kullanacakları metotları kendilerinin seçmesi en uygundur. Bu seçimi yaparken, çocuğun özellikleriyle anne-babanın bu alandaki bilgi, tecrübe ve becerisinin çok iyi değerlendirilmesi gerekir. Bu bölümde söylenecek son söz şudur:

Ailede eğitim mutlaka gerçekleştirilmesi gereken bir eğitim kademesidir. Ömür boyu devam eder.

Ana-baba, sahip oldukları özel nitelikler sebebiyle yeni nesli en içten ve en etkili seviyede eğitecek olan sorumlu ve yetkili kişilerdir.

Ana-baba ve ailenin öteki üyeleri aile ortamında birbirlerini eğitmekle de görevlidirler.

Eğitilemeyecek insan yok denecek kadar azdır. Önemli olan eğitilecek kişiye uygun ve eğitenin başarıyla uygulayabileceği metot ya da metotları seçmektir. En etkili metot sevgi, güven ve sabırla yapılabilir.

AİLE EĞİTİMİ DİZİSİ

12

AİLEDE EĞİTİM

Bu dizi, Aile Araştırma Kurumu'nun
doğrudan doğruya
Türk ailesinin hizmetine sunduğu
çalışmalardan biridir.
Dizide yer alan kitaplar, geçmişimizi,
bugünümüzü ve yarınımıza kuşatan
geniş açılı bir perspektifle hazırlanmıştır.
Çocuk eğitiminden görgü kurallarına,
çalışan annenin sorunlarından
beslenme konularına kadar
aile hayatının
hemen her boyutunu kapsayan bu dizinin
tüm aileler için yararlı bir başvuru kaynağı
olacağına inanıyoruz.

ISBN 975 19 0491 9